

АНГЕЛ ДЮЛГЕРОВ НОВА ГОДИНА

За хората, склонни към експериментирание, горното словосъчетание непременно ще предизвика противоречиви усещания. Новата година навлезе в своето летоброе с всичките проблеми, с които изпратихме старата – скандали, чалгаджийско управление на културата, страх пред властта. Всъщност от ролята на интелектуалеца да бъде свободен и ироничен, да владее ситуацията, като че ли останала само пожеланията.

Изминалият януари обаче даде поредния повод да се замислим – ако знанието е несводимо до ползата от публично благо, значи ние неуморно трябва да отстраняваме поводите за съмнение. Макар и интелектуалната честност да изисква да мерим себе си със същия аршин, с който искаме да измерват нас, по-трудното е в неизмеримото. Как да убедим обществото в достойнствата на свободата и в литературата като фактор за оформянето на съвременния човек като морална личност? Духовността и знанието са сфери, надскачащи диктата на битовия, икономическия, политическия и всякакъв друг конкретен контекст. Реалността, “истинският свят” е в непрекъснатата промяна. Можем ли да се адаптираме към него, променяйки света и себе си? Съдбата на изкуството не е като тази на историята – да организира забравата. Писането не може да бъде поставено под контрол. Словото е най-могъщото оръжие в съвременния свят, но и най-красивото, най-високото и най-човешкото в човека. Зад Говорещия и Пищещия човек стоят Четящият, Виждащият, Чуващият, Разбиращият и Тълкуващият човек. Дали трябва да оставяме тази страна на изоставените сенки, можем ли наистина нещо да направим за тази унижена и отвергната България – България такава, каквато е, България днес, тук и сега. И може би ще разберем, че търсенето на отговор е недостатъчно. Творецът е отговорен към своите читатели с толерантността, търпимостта си към чуждото мнение и лична свобода, включително и по отношение на това те да го разбират и по-лесно възприемат. Нашата способност за промяна се основава върху идеалното, духовното, универсалното в нас. Затова и аргументите ни трябва да произтичат от нашата практика, а не толкова от историята и традицията. Именно за да съхраним и продължим духа на любовта към знанието.

Над пустотата виси крехкият мост на Мирозданието и по този мост вървим ние, хората. Нищото ни сочи колко е нетраен пъстрият свят на явленията (Хуан де ла Крус).

165 г. ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ХРИСТО БОТЕВ

„Радостта ми няма граници, като си наумя, че “моята молитва” се сбъдва.”

(Из писмо на Христо Ботев до БРЦК)

И ето ни днес – 165 години след неговото рождение изживяваме мечтата му за правда и свобода. Но начинът, по който я изживяваме, надали би се понаравил на човека, който е посветил делото и живота си на тази една единичка мечта. В забързаното си сложно ежедневие, скрити в малките бетонни кутийки, гледайки все надолу към незначителните си материални проблеми, пропускаме важните неща и забравяме за онези, заради които днес с гордост можем да се наречем българи. Забравяме за личностите, заради които България е възкръсвала от пепелта, и ги оставяме само по портретите и вехтите страници, отреждайки им място, далечно от сърцата ни, ако въобще сме ги допуснали до тях. Защото Ботев не се е посветил на парчето земя, а на идеята, наречена България. Той говори за

революция, случваща се първо в закостенялото робско съзнание на българина, преди да се прояви наяве. Днес съзнанието продължава да е робско, само господарят е друг или по-скоро невидим. Странно как след толкова дадени жертви и толкова изминали години много от нас постъпват по същия начин – чакат помощта да дойде някъде отвън, някой друг да оправи проблемите ни?

ВОЛЕН ПЕНЕВ

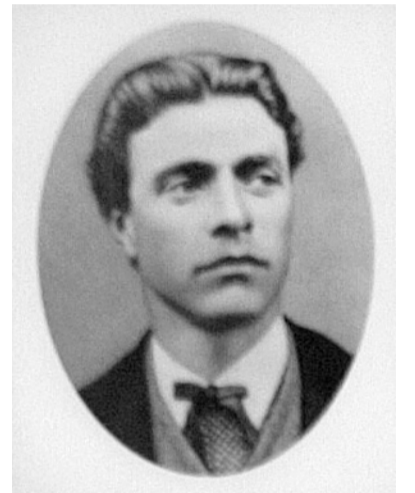
Скулптор Христо Христов – “Докосване”, бронз

140 г. ОТ ТРАГИЧНАТА ГИБЕЛ НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

“Цели сме изгорели от парене и пак не знаем да духаме.”

(Васил Левски, из писмо до Филип Тотю, 18.IV.1871 г.)

Кой е Левски? Ако идеите за освобождение от османско иго и изграждане на българско самосъзнание могат да бъдат наречени с име, то това име би било Левски. Митичният българин, невидимият враг на Османската империя, въздигнал се срещу нея само с идеите и словото си. Човекът, приел смъртта с глава, гордо вдигната като тази на златния лев, извезан на знамето, в което се е клел. Човекът, който дори предаден от служител на Бога, в който безусловно вярва, не предава нито едно име на заловилите го заптиета. Фениксът, който изгаря в най жаркия пламък, за да възроди от пепелта си цяла една нация. Той е историческа аномалия, която се случва веднъж в историята на една държава. Роден в

забравена страна, сред народ, оскотял от страдание и смърт, той е храбър, дързък, властен, благороден и целеустремен. У него всички тези качества се събират в една прекрасна, неповторима хармония, която и до ден днешен звучи дълбоко в сърцата и ни води към реализацията на неговата единствена цел – “чиста и свята република”.

АНТОЛОГИЯ “МАНУСКРИПТ-КИЛ”

ДАМЯН
ДАМЯНОВ

Нагорно беше извървяното.
Изподрал и лакти, и пети,
днес го гледам и си ближа
раните.
Отмъстено, то ми отмъсти.

26.06.1983 г.
гр. София

Водещ рубриката
Красимир Машев

Нагорно беше извървяното.
Изподрал и лакти, и пети,
днес го гледам и си ближа
раните.
Отмъстено, то ми отмъсти.
На Красимир Машев
моята и сарджия.
Три дъщерки.
София
26.VI.85.

ОЧАКВАЙТЕ В БР. 2/2013 г.:

В рубриката “Поети на XXI век” – Сашо Серафимов
Варненската литература през 2012 в процес
на аргументация – продължение
За книгата на доц. Л. Стоянова
“Вестникът и националната литературна памет”
“Защо бях учителка?” – Катя Бакърджиева на 80 години
“Поезия до поискване”
(Как се издаваха книги преди демокрацията)

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

ИЗЛОЖБА ИКОНОПИС

На 19.01.2013 г. в Tereza Art Gallery се откри Изложба Иконопис на Сестринството на Клисурския манастир. Бяха представени икони, изработени според тради-

ционната иконография и средновековната иконописна техника с яйчена темпера върху дъски от масивна дървесина, следваща литургичния процес на рисуване на икони, описан в преданието на Православната Църква. Иконописът е Тайнство на Светата ни Църква, подобно на Светото тайнство кръщение, брак, монашество, тайнство, което свидетелства, че невидимият Бог ни се явява в плът и става видим. В миналото вярата на хората в Бога е била жива и пламенна, затова те са имали голяма почит към иконата. Те са влагали от себе си голям труд, а от природата са използвали най-качествените материали за да изработят иконата. Следвайки техния пример, в изработването на икони по средновековен образец сестрите използват само чисти, естествени и качествени материали: качествено дърво (липа, орех, дъб, ясен), плат от естествени материали (памук, вълна, лен), грунд, естествени лепила (животински туткал) и лакове (природни смоли), 22К, 23К и 24К злато, природни земни пигменти, яйца и вода. Затова тези икони са висококачествени и тяхната трайност в добро състояние е гарантирано дори и за векове напред.

КИЛ

ОРГАНОВ КОНЦЕРТ НА ДЖАНЛУКА ЛИБЕРТУЧИ

На 10 януари 2013 г. – в зала 1 на Фестивалния и конгресен център гостува органистът на папската базилика "Св. Петър" Джанлука Либертучи. На концерта той изсвири творби на Йохан Себастиан Бах, Антонио Вивалди, Гаetano

Валери, Николо Морети, Джовани Моранди, Падре Давиде от Бергамо, Ференц Лист, Марко Енрико Боси, Цезар Франк и др.

Джанлука Либертучи завършва орган и органа композиция в консерваторията "Санта Чечилия" в Рим и хорова музика в консерваторията "Луиджи Керубини" във Флоренция. По-късно специализира орган при майстори като Михаел Радулеску, Кристъфър Стембридж и Лудгер Ломан. Освен на "Св. Петър" е титулярен органист и на църквата "Св. Богородица" в „Травестере“ - Рим (най-старата църква в света, посветена на Дева Мария, чиито основи са поставени още през 220 г.). Работи като органист и с театър „Масимо Винченцо Белини“ в Катания, с националната академия „Санта Чечилия“ и с римската опера и е професор в музикалната консерватория "Бенедето Марчело" във Венеция.

Концертната му дейност като солист включва гастроли в Австрия, Албания, Белгия, Великобритания, Германия, Дания, Естония, Исландия, Испания, Латвия, Люксембург, Малта, Полша, Португалия, Словакия, САЩ и др. страни.

Освен с изпълнителска дейност се занимава и с проектиране и реставрация на органи. Автор е на проектите за новия орган на музикалната консерватория "Винченцо Белини" в Катания и за двата големи органа в Католическия университет в Макао (Китай).

Джанлука Либертучи ръководи и реставрацията на прочутия петмануален орган от XVII век в бенедиктинското абатство "Сан Николо л'Арена" в Катания, както и на всички органи в папската базилика "Св. Петър" във Ватикана, Рим.

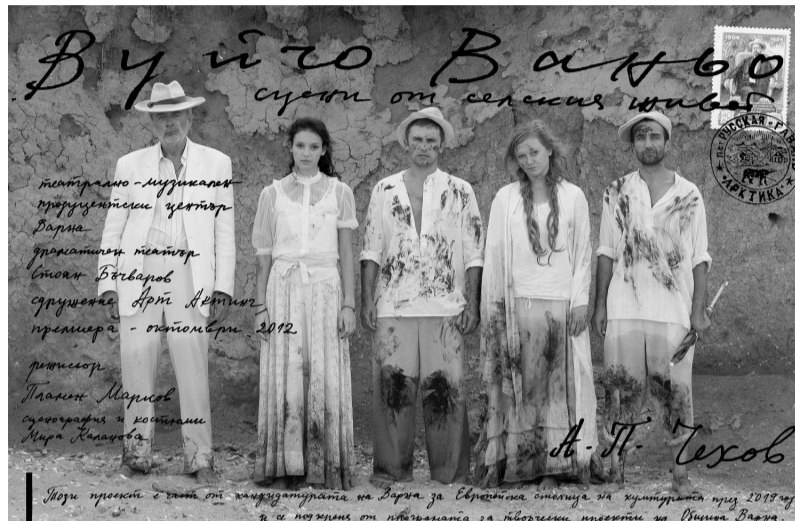
КИЛ

НОМИНАЦИИ "ИКАР" ЗА "ВУЙЧО ВАНЬО" НА ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР - ВАРНА

Три от номинациите за престижната награда ИКАР на Съюза на артистите в България за 2013 г. отиват в Театрално-музикален продуцентски център Варна - Драматичен театър "Стоян Бъчваров" и постановката на Пламен Марков "Вуйчо Ваньо" от А. П. Чехов. Номинациите са за режисура на Пламен Марков, за главна женска роля на Гергана Плетньова (Соня) и за авторска музика на Калин Николов. Номинацията на композито-

ра включва освен "Вуйчо Ваньо" и работата му за постановката "Нощна пеперуда" от П. Гладиллин на режисьора Явор Гърдев в НТ "Иван Вазов".

"Хубаво", беше първият коментар на Пламен Марков, когато

разбра за номинацията. "Радвам се за Гергана Плетньова и Калин Николов. Добре е, когато млади хора получават признание за своето изкуство. Признавам, че очаквах номинации за "Вуйчо Ваньо", но това не означава, че те ще се превърнат в награди", допълни с усмивка главният режисьор на Драматичен театър "Стоян Бъчваров", който има в колекцията си две награди и няколко номинации за високото отличие.

"Много съм щастлива! Думи нямам! Та това е Чехов!", развълнува се Гергана Плетньова, чиито предци са с руски произход.

"Страхотно. Беше ми интересно да пиша музика за "Вуйчо Ваньо", отбеляза и Калин Николов, носител на ИКАР 2012 за своята музика в "Ричард III", също постановка на Пламен Марков във Варненския драматичен театър.

"Щастлива съм, че политиката ни дава добри резултати. Трите номинации ИКАР за постановката "Вуйчо Ваньо" на проф. Пламен Марков сами по себе си за знак за признание. Дано да можем да се поздравим и с още толкова награди ИКАР", пожела директорът на Театрално-музикален продуцентски център Варна Даниела Димова.

ВИОЛЕТА ТОНЧЕВА

ПРИЗРАЧНО-ПРИКАЗНАТА КРАСОТА НА ДИАНА РАДАНОВА

Галерия "Нира Ком" грейна от светлинната игра на стъклени бижута, аксесоари, украси. Измайсторените от Диана Раданова - тази винаги усмихната и отзивчива варненка, накити по естествен начин се свързаха с празниците.

Първата изложба на Диана не изненада запознатите с работите ѝ. Още през миналото лято тя реализира свои проекти под надслов "Да претопим пепелниците" и "Чуй бутилката". Сред подредените творби на "Крехки сезони" зрителите откриха много топлина,

възраждане на природата, а и на душата, слънце, усмивки. Всичко това и още много като внушения, събрано в искрящия стъклен блясък, стоплен от майсторската ръка на Диана, допълни празничността на дните.

комплекти колие-пръстен-обеци, накити от Кралската, Венецианската серия. Впечатляват произведенията на морска тема, а сред най-силните са работите от цикъла "Азбуки", които представляват измислени от самата авторка писмена, близки до руническите, които напомнят амулети.

РАДКО МУРЗОВ ОБРЪЩА ПОГЛЕД КЪМ РЕАЛНОСТТА

"Натурата" е темата, с която завладява зрителите художникът Радко Мурзов. В галерия "Актив Арт" Радко Мурзов разглежда видимата реалност в около 40 маслени платна. Натурата е привлякла взора му. Но зад проявеното той отново открива или претърква емоционални кодове, съкровени послания, тайнствени значения.

В края на 2009 година Мурзов показва един задълбочен поглед към всемира с впечатляващата експозиция "Метаморфози". То-

гава в 25-те картини, фокусиращи възприятията с образи, възникващи от неопределената форма, той доказва, че създаващият красота човек е винаги на път към себе си, към ближните, към света.

Радко Мурзов отдавна е пунал корени на брега на морето, но никога не е прекъсвал и пъпната връв, свързваща го с родното село Козаре. Тачен и обичан е в Карнобат и в цялата Бургаска област. Произведенията му са познати в страната и чужбина. Предимство на възпитаника на професорите Илия Петров и Петър Михайлов в НХА е, че той също продължава просветителската им дейност. Ръководител е на Детска школа по живопис с международна известност. Носител е на награда "Варна" в областта на културата.

Възпитаниците на Радко Мурзов са получили над 80 медала и 350 грамоти от международни и национални конкурси. А техните

рисунки красят галерии на Индия, Япония, Аржентина, Унгария, Германия, Чехия, Словакия, ЮАР, Сирия, Кипър, Финландия, САЩ, Куба, Англия, Монголия, Испания, Швеция, Украйна, Полша, Китай. Школата си по изобразително изкуство той създава през 1971 г. През последните 30 години е обучил над 2 200 деца. Четирдесет професионални художници са започнали първите си крачки в неговата варненска школа по живопис.

ТАТИНА МЛАДЕНОВА

ГАСТРОЛ НА ВАРНЕНСКИЯ ТЕАТЪР В СОФИЯ

Театрално-музикален продуцентски център Варна - Драматичен театър "Стоян Бъчваров" ще гостува на София от 1 до 4 февруари 2013 г. с четири от най-добрите си постановки: "Ричард III" - три награди ИКАР 2012, "Вуйчо Ваньо", "Дон Жуан или Любовта към геометрията" и "Паметта на водата". Спектаклите ще се играят на сцените на Сатиричен театър "Алеко Константинов" и на Голямата сцена на Учебен театър НАТФИЗ. Медиен партньор на гастролта е БГ РАДИО.

КИЛ

Стоя пред керамичното пано "Стена на мечтите", експонирано във фойето на Детски и средношколски отдел на Регионална библиотека "Пенчо Славейков" – Варна. Изгъстрено с ярките цветове на фантазията на малките художници от варненските училища, то е детското послание за един хармоничен свят, в който расте и се изгражда мислещият човек, човекът на знанието... Тръгвам към залите. Разглеждам усърдно подредените книги върху рафтовете. Разговарям с библиотечните служители. Слушам разказите им за стотиците срещи с писатели, поети, актьори, учени и за новите качествени промени в работата им през новото хилядолетие. Как в последните години Регионална библиотека "Пенчо Славейков" се налага като модерна и динамично развиваща се структура, водеща сред библиотеките в страната. Наред с книгите и периодичните издания, грижливо съхранени повече от век, съвременната библиотека предлага бързо, качествено и всеобхватно обслужване, напълно автоматизирано...

Вслушвам се внимателно в казаното и си мисля за спецификата на библиотекарската професия. Затова, колко тя е престижна и по съдържание - високо интелектуална. И най-важното - този престиж се създава от хората, които работят в библиотеката.

А в Детски и средношколски отдел на Регионална библиотека "Пенчо Славейков" се трудят изключителни специалисти. Отделът се ръководи от Румяна Йочева, потомствена библиотекарка, закърмена с любовта към книгата от своята майка - Бисерка Романова, посветила повече от 30 години от живота си в служба на Варненската библиотека "Пенчо Славейков".

От 2001 г. година, след обединението на двата отдела (детски и средношколски), успешно функционира този модел - Детски и средношколски комплекс. Тук се разгръща огромна дейност, свързана с книгата и четенето, която прави децата и младите хора съпричастни към основната цел - знанието, постигнато чрез внимателно и осмислено четене. Като се съобразяват с факта, че работят с най-чистосърдечните и искрени читатели, библиотечните служители се стремят да събудят и задържат интереса на младите хора

АНГЕЛ ДЮЛГЕРОВ

ВАРНЕНСКАТА ЛИТЕРАТУРА В ПРОЦЕС НА АРГУМЕНТАЦИЯ

Запокитена в окоито на икономическия циклон, през последната година литературата във Варна отново успя някак си да оцелее. Признавам, малко бяха книгите, които успяха да пренаредят картината на битовото, за да достигнат до по-сериозните обобщения в сферата на философията на съвременността, на значимото и стойностното, онова, което се вписва в личните и надличните дискурси на времето. Културният навик диктува на мнозина от нас, изкушените от литературата, да избягваме лесните и преки отговори, макар понякога те да ни се струват очевидни; да разширяваме мъглявината на интелектуалните съзрения със страх да изкажем това, което авторът премълчава, за да не убием "артефакта" или собствената си ерудитска пронаителност.

Както и да изглежда, ние винаги сме в обятията на Живота, понякога божествен и безконечен, друг път залутан сред вихрите, дето късат

към четенето като подготвят и реализират приоритетно оригинални и нестандартни инициативи, съобразени с интересите на децата и спецификата на възрастта им. За тази цел се предлагат групови занимания за деца под различна форма: занимални, кръжоци, клубове, курсове, свързани с разнolikите области на знанието. Фондът на отдела надхвърля 180 000 тома разнообразна литература и над 100 заглавия от периодични издания. Специално за децата осигурява литература за учебната им програма и литература, свързана с техните интереси. Г-жа Йочева споделя: "Изключително важно е да кажа, че имаме много добро

РУСКА ДАСКАЛОВА

ХРАМ НА ДЕТСКАТА КНИГА

финансиране от Община Варна. Ние сме депозитна библиотека от седемте най-големи библиотеки в страната на книжни и некнижни носители. Всяка година правим абонамент на различни специализирани издания, както и дигитализация на част от сбирките в сайта на библиотеката."

Разнообразни са инициативите и програмите, които Детският и средношколски отдел реализира. "Маратонът на четенето" е една от първите прояви, възникнала през 2003 г. във връзка с празниците по случай 120-годишнината на Варненската библиотека. Включват се участници от детска и ученическа възраст, учители, издатели, галеристи, юристи, общински служители и съветници, дипломатически представители, кметът на града - хора с различни професии и длъжности, но всички подвластни на любовта към книгата и четенето. От 2006 г. инициативата на Регионална библиотека "Пенчо Славейков" прераства в общонационална кампания "Четяща България", чиито организатори са Асоциация "Българска книга", Министерството на културата, Съюзът на библиотечните и информационни работници и др. В "сцени на четенето" се превръщат училища, библиотеки, музеи, галерии, радиостудии и др. Участниците, "домакни на четящите маратонци", получават специална грамота като акт на признателност за включването им в това въздушно събитие.

С голям интерес от децата и с много голямо желание от тяхна

страна се приема инициативата "Вълшебна стая на приказките". Характерното за тази проява е участието на деца от 2 до 5 г., заедно с майките си. Срещите се провеждат в библиотеката. Четат се книжки на децата, те пеят песнички, рисуват, моделират, гледат филмчета. Изобщо времето се изпълва с различни игри и занимания. През ваканциите идват и по-големи ученици, които четат от книжките на малките деца.

"Ваканция в библиотеката" или нашето "Горещо лято" е форма, която стимулира интереса на децата към книгата, като я популяризира по нестандартен начин. Те сами търсят материали от различни области

тешествие с любими приказни герои към нови вълшебства. Любима проява за децата е организирането и провеждането на Карнавал на приказни герои или инициативи под надслов "Къщички в снега се гушат", както и "Предчувствие за Великден". Това са оригинални дейности, но свързани определено с нашите национални традиции и обичаи за отбелязване на Коледа, Нова година и Великден.

За повишаване интереса на децата към книгата и четенето, успешно се прилага формата, станала вече традиция, "Деца четат на деца". Четците се подготвят и участват с удоволствие, защото изявяват себе си и

те да се усещат увлечени в играта.

Голям интерес предизвикват и срещите, организирани от ученици от горните класове, съвместно с библиотеката и с дирекция "Младежки дейности и спорт" към Община Варна, с личности от представителни институции: млад драматург и журналист, както и с доброволец от Корпуса на мира.

В работата на Детския и средношколски комплекс към РБ "П. Славейков" ярко се откроява връзката библиотека-училище-родители. В това забележително общуване родителите откриват в лицето на библиотечните специалисти изключителни помощници, сериозен и надежден партньор в образованието на децата.

Многообразието на формите, съобразени с възрастта и интересите на подрастващите, както и експертна работа на библиотечните служители, сътворяват онези условия, необходими за изпълнение на ключовите задачи, а именно: създават навици за четене у децата от най-ранна възраст; осигуряват условия за творческо стимулиране на личността; дават тласък на въображението и творческите способности на младите хора; възпитават уважението към културното наследство и умение да се ценят изкуството, научните постижения и иновациите. В този смисъл основните функции на библиотеката като информационен, образователен и културен център я правят демократична и социална институция, която трябва постоянно да се развива. Това развитие откриват младите хора в работата на Детски и средношколски комплекс към РБ "Пенчо Славейков" – Варна, и пишат в личните си блогове: "Библиотеката за деца определено се възражда. И не само като ангели доброволци като Ели Чудото, не готините родители и възпитатели, не и само заради сърдечните и отзивчиви библиотечни служители. Всички те имат своята огромна роля... Според мен в основата на процеса са книжките и удовлетворението от четенето!"

Библиотеката е микросвят, умален модел на света, в който живеем. В условията на новите технологии, този храм на детската книга издига все по-високо огромната роля на внимателното, осмислено четене като основа за превръщане на информацията в знание.

на знанието, от различни клубове, проучват ги и правят презентация; организират творчески срещи с авторите, Дни на отворените врати, Математика + и др. Участниците работят в екип. Така обменят мисли и усъвършенстват идеите си. Всяко дете споделя с друго личните си преживявания от книгите и открива нов приятел. С други думи, читателите лично и непосредствено се приобщават към ценностите на културата и традициите. Какво ще бъде утрешното приключение се избира в края на заниманията и се обявява на желаещите да се включат с плакат на входа на отдела.

Приложение на игровия модел от "Ваканция в библиотеката" е формата "Стая на приказките" - гъ-

своята артистичност. Те стават център на внимание за слушащите деца не само чрез изпълнението си, но и с умело избрана сюжет или с описаното в книгата приключение. Така и у тях се поражда желанието да поемат и те ролята на "четец" в своя приятелска среда. Интересно е да припомним, че през 2003 г. 45 варненчета от IV до XII клас бяха наградени от РБ "Пенчо Славейков" и Община Варна с посещение на Панаира на книгата в София. На всяко дете бе предоставен ваучер за покупка на книги от Националния център на книгата към Министерството на културата. Главното при тези прояви е да се осъществяват връзки, четенето да става повод за ново четене и говорене, а читатели-

за бесене" не са скаковани от никакви догми и постулати. Насочването му към „квинтесенцията на предметното с присъщото му мистическо начало" е белязано единствено от неопределената с нищо свобода на духа.

Всеизвестно е - литературата е пряк път до истината, живо откриване за многоликостта на вътрешния свят, където бушува нещо, иначе неизразимо, което придобива плът и сътворява неподозирани светове. Но защо в друга епоха го няма този бяс на отречените от божията милост? Тепърва ли човекът чувства нужда да "отстрани подробностите заради същността"? Неописуемата гъвкавина на откриванията на мисълта понякога загатват за подвижните пламъци, за пукащата и съскаща жарава на душата. Противоречието между традиционния модел на единството и модела на сложната, неединна човешка личност, осъзнала своя вътрешен разнотий - става източник

в "Писма без подател" на психологически драматизъм и на особено пътуване на личността към света и към себе си, превръщайки непокритието със себе си в импулс за художествени търсения. Лишен от "онази тревога - Любов", модерният субект на Даниела Викторова продължава да обитава, да живее, да се наслаждава и страда, дешифрирайки бавно и търпеливо знаците, разплитайки тайната на сблъсъка на битието на езика с това на човека. Поезията от "Писма без подател" подобно на вълна връхлита на пресекулки, за да победи мълчанието и отсъствието на Божиите отговори, да пресъздаде лутанията на едно ставане слово, да свърже тези различни смисли, които се люшкат по повърхността, и да ги прегрупира според наново реконструирания опит. Може ли човекът да се върне жив от земята пъкъл, или до края на дните си чашка по чашка ще изпива горчивините на първата болка? И колко живота са нужни, за да

срути невидимите стени на битийните си преспи? Множествеността, интензитетът и повторителността на тези и други въпроси проблематизират собствената идентичност на речта, възможностите на езика да бъде себеизказ и субективно-индивидуална експресия на света. "Писма без подател" на Даниела Викторова е един чудесен израз на желанието за религиозен живот в лоното на най-присъщото човешко чувство - Любовта.

В началото на второто десетилетие на XXI век се появиха нови поетични форми, ала повечето поети спираха дотам и не излизаха извън кръга на своите познати теми. Това преди всичко важи за по-младите, докато в същото време прехвърлилите 50-те промениха смело не само формите, но и се опитаха да видят света и на първо място своята земя и народ с всичко видимо и с много от невидимото, с онова, което понякога не се поддава на думи.

Продължава в следващия брой

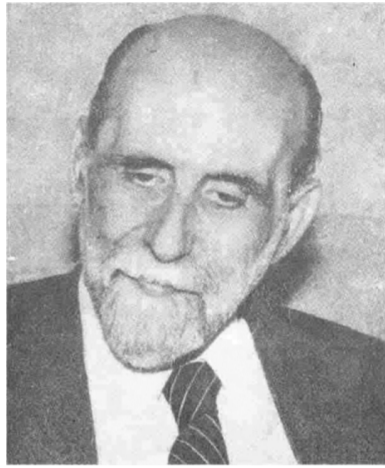
ПОЕТИЧНИ ПАРАЛЕЛИ

ХУАН-РАМОН ХИМЕНЕС (1881-1958)

Хуан-Рамон Хименес е роден през 1881 година в гр. Могер в Андалусия. Той е испански писател, прочут главно с поезията си. Получава Нобелова награда през 1956 г.

Учи право в Севиля. Първите му книги са силно повлияни от творчеството на Рубин Дарио. От 1905 г. живее в Мадрид. През 1906 г. се жени за Сенобия – преводачка на Робиндранат Тагор. Напуска Испания заради гражданската война. Едно от най-хубавите му произведения е “Платеро и аз” (1914), преведено и на български език.

Неговият талант смайва с меките си и пленителни багри. Феноменалната му чувствителност, богатата му фантазия и търсецният му дух го правят ненадминат майстор в поетическото слово. Виртуоз на по-

етическата фраза, той се движи с еднаква свобода и в класическото, и в свободното стихосложение. Вроденото и изтънчено чувство за красотата и хармонията на Хименес стига до болезненост при среща с грубостта. Той живее за творчеството си, а то е радост и удовлетворение.

Почива на 29 май 1958 година в Сан Хуан, Порто Рико.

Представяне и подбор на стихотворенията
СИМЕОН ИЛИЕВ

Накрая ще се срещнем. Потръпващи, ръцете до щастието бегло ще се допрат най-сетне, в една пътека скрита, далеч от градовете, от всички безпокойства, от грижите суетни.

Измокрени и жълти, пак с клонки по челата върбите ще ни гаят. По бисерния пясък листца като потири, в които спи росата, ще украсят следите от стъпките ни с блясък.

И аз ще те прегърна с ръка през кръста, вече глава на мойто рамо ще сложиш – тъй ще стане, че всичко ще се върне сред тази чиста вечер, за да обвие с прелест и вечност любовта ни.

ОТКРОВЕНИ

Под сивата луна, под тия пръсти бели Бетховен стенеше от нейното пиано. И в тоя лунен здрач, с черти помургавели, бе по-красива тя, отколкото по-рано.

Безкръвни бяха в нас цветята на сърцето и ние плачехме, защото много рани запалваше сега пианото, което все пак се мъчеше да разбере скръбта ни.

През пустия балкон, разтворен към звездите, нахлуваше ветрец от цветове незрими. Тя молеше неща, за мене в тайна скрити, и обещавах аз неща неизпълними.

Нощта е светла и студена. Луната, чиста, косо посребрява стената.

Затъмнена, градината от чай неволно поллюлява потирите си влажни и тогава опиянява нежния покой.

Звездата плаче, когато срещу залез слънце се отправя – зелено пърхане върху самотната акация... И чува се да се върти света...

В часа на здрача, сребрист, изпълнен с грация и с прелест несравнима, това, което е смирено, има безсмъртна красота: а отпочиналото, сиво и кротко муле призовава настойчиво навярно своя брат; разсеяният вятър на този беден бряг покрай реката; вечерният щурец; един петел предупреждава, че розите с гласа си съживява и прави блясъка по-слабо да засвети по равнините на зората...

И вече отдалече пристига Витлеем в дворове замълчали... Почти безцветни, цветовете приличат на кристали.

Превод от испански
СТОЯН БАКЪРДЖИЕВ

ХУДОЖНИК НА БРОЯ

ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

КАТО ПОЛИЧБА, А НЕ КАТО ПРОКЛЯТИЕ

(Предизвикани мисли за “Добрия настир” и благославящия талант)

сия, Норвегия, Холандия и др. Получава престижни награди като “Златно перо” за принос към българската култура, Първа награда на биеналето на малките форми в Плевен, Първа награда на конкурса на Алианс България за скулптура... Изработва на-

градни пластики за Европейската федерация по баскетбол FIBA, за Международната федерация по борба FILA, автор и изпълнител е на наградите „Спортен Икар“ на фондация “Български спорт” и на клуб “Спартак” – Москва. Скулптурата му “По-

високо от слънцето” става символ на курорта “Златни пясъци”. Негово дело е и монументалната пластика в двора на Националното музикално училище “Любомир Пипков” в София. Ярво е представителното му участие в общата изложба в сградата на Европейския парламент в Брюксел през 2002 г.

И ако бездарността бдително охранява границите на автономното си безличие, орнаментирайки ги с всякакви лъскави аксесоари, за да придобият шлага на европейската и световна мода; то органическата личност и стойностният творец се възхищават на живота около себе си тихо, спокойно, вдъхновено, опитват се и успяват да уловят мига и движението в него, неподправения образ и атмосферата, усмивката и празнотата и във всичко това заедно – дирята на създателя, с когото неусетно са се слели. Затова творците като Христо Христов нямат нужда от шумотевици и евтини рекламни пъзели, които с гръмки слова и с оракулски пози да пръскаат за забавление сред шумните стада от клакьори потребители. А и за какво им са? Те преоткриват радостта в усамотението, в приятелската размисъл, в недопитата чаша ракия, в неповторимостта на малките неща, в умилително неподправения словесен водопад на детето, които ни дават шанса да сме живи. О, *sankta simplicitas!* (О, свещена простота!) Ти си базата и завършекът на непостижимото и необозримото, на преходното и вечното.

Преди известно време спон-

танно изразих представата си за твореца и приятеля Христо Христов в стихотворение, което по-късно превърнах в песен. То започва така:

*В метала и във камъка забрави ли сърцето си?
Галерата на вятъра успя ли да споделиш?
Гергьовден е. Сирените запалиха небето и къде ще отпътуваш, къде ли ще се скриеш?*

И сега съм абсолютно убеден, че той никога не е преставал да пътува към хоризонта, за да види гледката зад него. Разбираме също, че никога не му е трябвало да се крие от нищо и от никого, защото с достойнство е посрещал всички урагани на съдбата. И цялата тази стоическа мъжка философия, в чийто център стои семейството е била и си остава неговата Светая светих, неговият храм, който зографисва с най-доброто от собствената си интуиция и професионализъм. Затова и творбите му са завладяващи – един мощен шрих (едно състояние символ), около който се заражда и развива неподозиран свят от обертонове, полусенки и отблясъци, един приказен регистър от прийоми, осъществяващ крачката от подчиняващата първична монолитна монументалност до освобождаващата сакрална ювелирна филигранност. Така че съвсем аргументирано в контекста на казаното можем да обобщим, че той е сладкодумен създател разказвач на притчи от метал. В ръцете му бронзът се превръща във фееричен полифоничен витраж, в понесло се над света глухарче, черпещо енергия от поетиката на творческото мечтание.

Продължава на с. 10

АТАНАС ЛИПЧЕВ

ПАМЕТЕН ЛИСТ

АТАНАС ЛИПЧЕВ

(1951-2010)

ИЗДАВА СЕ ПО ПОВОД НА ОТПЕЧАТАНИЯ СБОРНИК С ТЕКСТОВЕ И СПОМЕНИ
НА ПРИЯТЕЛИ ЗА АТАНАС ЛИПЧЕВ "ДУНАВ СЕ ВЛИВА В ЧЕРНО МОРЕ"

ВАЛЕРИ СТАНКОВ

НИЕ, БЪЛГАРИТЕ

Господ ли нещо се разсърди, та опожари земята ни и изгори хляба ни, ние ли някъде сбъркахме, та потоп ни заля и удави, страх ни тресе за днешния ден, гърчим се от ужас за утрешния несигурен къшей... Живеем в стрес, умираме млади, газят ни по пътищата със скъпи лимузини и дори не ни се извиняват, обгазват ни, тровят ни, угасяват бавно, неусетно дори. Сякаш чувстват вина, че още сме живи, че пречим някому, срамежливо се усмихваме и гледаме да не бием на очи, стараем се да не обидим някого, ден да мине, друг да дойде, да се свърши животът ни, та облекчено да въздъхнем за последно.

Божичко, българини, от какво си направен, как си замесен, какво е това семе, люто като арнаутска чушка, на скала да го хвърлиш и със сълзи да го полееш, пак ще се хване, ще покълне, напук ще оцелее...

Задават се избори, и анадошки мераци още се задават, мършоядите се размърдаха, подготвя се нова и богата трапеза, посрещнахме сестрите с "Осанна", а вече сме готови да ги разпнем, превърнахме трагедията им в национална кауза, но някак по нашенски я принизихме и окаляхме, за кой ли път крилете ни се пречупиха, преди да ги разперим и полетим. Тия дни угасна в забвение набеденият атентатор - един глупаво похарчен живот, избърсаха си ръцете с него и го захвърлиха в кошчето за пране, убиецът на двете сестри още се разхожда на свобода, а ние мълчим и търпим, цените на стоките полудяха и хукнаха нагоре, ние пак мълчим и търпим, родителите ни мрат от глад и болести, нищо, нека мрат, така им се пада, задето са ни родили толкова калпави и негодни, децата ни растат в недоимък и отсега са познали страха, нищо, нека се страхуват, да видят хубаво ли е, открднаха баташкия ни срам, с който толкова много се гордеем, мълчим и търпим, утре вярата ни ще откраднат, нека я откраднат - и без това днес първите ни мъже сами се отрекоха от нея, харизаха я за собствени облаги. Днес в България е обидно да си българин, дори е някак унижително, превърнахме се на слуги в собствения си дом, управляващите снизходително ни потупват по рамото и ни обещава светло бъдеще, същото онова бъдеще, което обещаваха и на баща ми, но той не го дочака, а нещо ми подсказва, че децата ми също няма да го дочакат.

Днес българинът е като малко дете, насила откъснато от млечната цицка на коравосърдечна майка, ще трябва сам да се научи да пълзи, да ходи, да говори и

най-важното - сам да се грижи за себе си, нещо, което бе забравил през годините, в които се полагаха основите на светлото бъдеще.

В същото време досущ като хлапе, българинът е влюбен в тази черна и българска земя, привлечен е от исполинската сила на пръстта, от смътното усещане за почерняло сребро и хладната стомана на конски подкови, от достолепието на хиляди сурови и смръщени мъже, които почиват в мир в същата тази земя. Немотията го принуждава да се скита по белия свят, да се блъска на чуждата нива, за да спаси някоя пара за черни дни, с години да не вижда жена и деца, да не чува българска реч. Хиляди бездомници обикалят света с надеждата да открият своето Елдорадо, където да пуснат корен, всички те са омерзени, обидени и абсолютно уверени, че завинаги са скъсали с България. И уж в чужбина всичко им е наред и не мислят за хляба си, а пък нещо все ги гложди, но щем сънуват родното си село, ливадите и горите, сънуват поточето, край което е минало детството им, горчилката в гърлото е вече хронична, свиват се сърцата им от жалост, носталгията ги топи и измъчва, накрая не издържат, захвърлят всичко и побягват към родината, от която доброволно се бяха отказали.

Изпитвал съм го на собствен гръб; помня как при четиридесетградусова жегата стоях на русенската митница и примижвах срещу разпаленото слънце, помня как нещо ме душеше в гърлото, вдишвах дълбоко от българския въздух, който толкова ми липсваше през последните месеци, вдишвах познати и родни мирисми, не особено благоуханни, но затова пък толкова скъпи и мили, стоях на прашния площад и ако не се срамувах, бих паднал на колелене и бих целунал спечената от сухата благословена земя. Същата тази земя, която сега продават на парче и тя се топи и чезне, продават я синковците, без да им мигне око, продават я, защото никога не са я обичали.

Странно и сякаш недоизкусушено племе сме ние българите, много търпим и на бой носим много, но инак инатлъкът ни е голям. Все си мисля, че благодарение именно на този инатлък се крепим и оцеляваме, ризата от гърба ни можеш да сваляш, само вярата ни не пипай, защото какъде сме без вяра, тя ни е гъпната връв, тя е коренището, забило яки корени в тази солена, черна и изстрадала земя.

(Текстът е отпечатан за първи път в рубриката "Разногледница" на в. "Сега", 13 август 2007 г.)

АТАНАСОВДЕН БЕЗ АТАНАС ЛИПЧЕВ

Искам да благодаря на Наско Липчев, че живя. И че Господ даде да бъда близок до него. От най-младите си години. До неговия фатален рожден ден преди 3 години, когато на 59-годишна възраст в съня си той щастливо не усети, че си отива. Да благодаря, че видях неговите измерения през годините във всяка една от дейностите, с които той се захвана. Че не изневери на Словото. Че въпреки съмненията за своята собствена стойност в същото това Слово, той все пак успя да изрече нашето време. Че предостави всичките си ръкописи на книги за прочит, както и романа си „Тихият бял Дунав“ на мен като на книгоиздател.

Ако живеехме в нормална държава, която през последните 24 години преход към не знам какво си пазарно стопанство и демокрация непрекъснато се грижи за развитието на малкия и среден бизнес, аз би трябвало да съм в състояние да извадя от дюшека една дебела бала с пари и да му я тръшна на писалището, за да имам правата върху отпечатването на всички негови книги. По обясними причини обаче аз тези парици ги нямах - и ги нямам, щото същата тази държава ми ги взе и продължава да ми ги взема по всякакви перфидни начини, от които ми се гади. Как да кажа: "Атанасе, на! Взemi, брат, тези пари са за теб!?" Точно поради тази причина и великолепият художник Петър Петров също ще продължи да си чака хонорара за стряскащата рисунка на корицата на неговия убийствен роман "Тихият бял Дунав".

Точно поради тази причина преди няколко години Наско Липчев изскърца със зъби, прерови джобовите на старите сака в гардероба, изтръска детинската касичка - и стана спонсор сам на себе си. Е, това се казва пазарно стопанство и демокрация, не ми се мисли какво беше и как се издаваха книги в годините на мрачния тоталитаризъм, не искам дори да си спомням как всички се бяхме разгевезили - пишеш, носиш, хвърляш в издателството, държавата плаща, издаваш - и вече си писател, за когото пред книжарницата се гърчи опашка от нетърпеливи читатели... Тук му е мястото да спомена, че дори тогава Липчев не беше много изкушен в книгоиздаването - докато гледаше как тогавашният

директор на Държавното книгоиздателство "Георги Бакалов" във Варна и днешен, за ужас на четящите хора в България, литературен и партиен философ Панко Анчев му хвърля ръкописите от прозореца на издателството и те падаха върху масите на Млечния бар във Варна. Наско Липчев пуна на пазара преди 29 години една книга с разкази "Вълча любов", след което се спотаи и зачака да дойде неговото време. И то дойде.

Ако живеехме в нормална държава, Атанас Липчев щеше да има кабинет с писалищна маса, а след появата на романа му "Тежки пари", и особено след като на бял свят излезе "Тихият бял Дунав" подир него щеше с разтреперани от вълнение микрофони да припка нестройна кохорта репортерки, вестниците щяха да кърят откъси от тази горчива белетристична твърд и да я

тези съдби и я предпочитат пред дори повърхностното познаване на техните книги. Писател звучи любопитно - около личността на писателя винаги има някакво движение на по-възвишени флуиди, самият той излъчва повече светлина, обич и доверие и буди възхита и респект - било с рибарското си хоби, превърнато от нема и къде в професия, било с луличката или брадата, било със смело изстреляна като куршум дума - там, където другите предпочитат да мълчат, било с дебело плетения пуловер, бастунчето или самотната чаша с малка водка в безмълвния тъгъл на някое закътано кръчме. Писател звучи прекрасно и изкусително - затова сигурно толкова много хора в България си го пришиха на визитките и с хъс на безпросветни изкопчи от сутрин до вечер работят за девалвацията на това високо звание. Но писател звучи преди всичко отговорно - именно това е нещото, което остава неразбрано от кандидатите за лесна слава. Защото ако един чифт криви обувки е в състояние да изкриви само един чифт крака, пък били те дори изяществата на Наоми Кемпбъл или Жизел, писателят е в състояние да изкриви съзнанието на милиони. Защото обувките се късат, а книгата векува.

Ето защо не се страхувам с гордост на негов книгоиздател да заявя, че романите на Наско Липчев "Тихият бял Дунав", "Крадци" и "Тежки пари", и особено първият от тях, ще се наредят сред вечните български книги. Не се съмнявам, че всички вие, които сте чели, или възнамерявате да прочетете книгите на Липчев, отново ще почувствате онова вкоренено в душата на българина естествено страхопочитание към титлата "писател", загнездило се във всички нас не толкова като светъл спомен за ликовите на онези достолепни мъже, пренесли могъщата българска словесност през вековете, а като към свят образ на реален човек от нашия свят, който обаче живее малко по-напред от всички нас. И съвсем естествено - си отива преди нас.

А като прочетете романите на Наско два-три пъти, в което също не се съмнявам, сигурен съм, че ще го сложите на онази скъпа на сърцата ви лавица, на която държите единствено книгите на класиците.

Скулптор Христо Христов - "Дар", бронз

Заглавието съм заимствала от стихотворението "Моето писане създава грижи" на Димитър Стойчев, недооценен все още по достойнство поет от Варна. В него той с болка заключава: "Разбира се/ ха, ха/, че времето ще каже своята дума, / но то понякога заеква твърде дълго..."

В такава време - заекващо, съдбата беше отредила на даровития писател Атанас Липчев да израсне, да живее и да се оформи като гражданин и творец. Време на синкопи и влудяващ догматизъм в икономическо, обществено и политическо отношение. Време на брутален терор, на стагнация, на вледеняване и затопляне. Всичко - за налагане и утвърждаване доминантата на една единствена идеология - марксистическата. Искане, не искане трябваше да я приемаш и изповядваш. Или да се правиш, че я приемаш. За човек с вродено свободолюбие, какъвто беше Наско, се оказваше изключително трудна задача. А той изпитваше отвращение към догмата. Всякаква. Дали това правеше живота му толкова сложен?

Аз се запознах с него, по право сблизихме се, когато той вече беше подготвил първата си книга "Вълча любов" за издаване. Преди да я прочета следях творческите му изяви в пресата. Като че ли Липчев с притеснение предлагаше свои разкази за печат, и то предимно във варненските издания, и никога не говореше за изявите си, защото не обичаше да парадира.

Наско не правеше нещата на парче или за временно ползване. Приятелите му, за разлика от безбройните му познати, нали е кореняк варненец, бяха малко, но почти неизменни - Владо Левков, Валери Станков, Калоян Иванов...

Изглеждаше тромав, но внушаваше достолепие не само с физиката си. Още неналожил се като творец, той имаше своите почитатели. Хората като че ли интуитивно усещаха, че Атанас е нещо по-различно. Този тромав на вид човек умееше да жонглира с думите по един възхитителен начин, да изтръгва от тях неподозирани звучене и като Балзак да пише дебели романи, населени с плътни, запомнящи се образи. Може би и затова след смъртта му вече един колега пък го уподоби със Стайнбек, все световни величини.

"Вълча любов" имаше обичайната за времето си съдба на произведение на млад провинциален автор. Местното издателство "Георги Бакалов" естествено отказа издаването на книгата, още повече, че тя беше далече от бодряшкия патос на социалната литература. Тогава

ВЕСЕЛИНА ЦАНКОВА

В ЗАЕКВАЩОТО ВРЕМЕ

с него помислихме какво може да се направи, та книгата все пак да види бял свят. Опитът си заслужаваше дори и като реакция към политиката на местното издателство да не подкрепя младите варненски автори или поне недолюбваните от тях. Аз потърсих моя приятел Георги Величков, който по това време беше редактор в издателство "Български писател" в София, помолих да хвърли поглед на сборника и ако намери, че разказите там имат художествени достойнства, да предложи книгата за издаване. И така се случи. Естетът Георги Величков оцени белетристичните качества на ръкописа, застана зад него като редактор и "Вълча любов" се появи на бял свят през 1986 г. с марката на издателство "Български писател", нещо рядко случващо се на млад и още неизвестен автор. Цялата четяща публика и литературна снобесия в града беше смаяна. Но политическото време, към което Наско беше особено чувствителен, отново се смрачи, и той млъкна.

След дълго мълчание, почти две десетилетия, което би убило всеки по-анемичен талант, се появи двутомният му роман "Тежки пари" (2004) и изненада всички ни. Изненада ни тъкмо заради дългото мълчание, което той не беше пропиллял, а бе използвал за да доизгради у себе си големия автор, писателя на мащабните платна, плътните образи и железния сюжет, художника на изострената чувствителност, на града и морето. Наско Липчев задъхано и нетърпеливо се впусна да описва времето на прехода в неговите най-болезнени и уродливи прояви - бандитските. И то по един неповторим начин и с чувство на дълбока гражданска отговорност. Затова с болезнена откровеност в следващата си книга "Крадци" (2008) продължи да се рови във времето ни и да търси отговор на въпроса като как така се пръкнаха от небитието новоизлюпените богаташи.

В рамките на няколко години се заредиха заглавие след заглавие. Точно шест на брой. Обзет като че ли от някакво предчувствие, че времето няма да му стигне, Наско пишеше трескаво. Сам се удивляваше на работоспособността и продуктивността си. Дори се притесняваше от нея. Във всичките знакови заглавия, които той създаде, за мен с особено сила се откроява "Тихият бял Дунав" (2005 - 2007) - първият български роман за концлагерите. Наско не пропусна да напише тази книга, не забрави да я напише.

Чувстваше се дължен към българската читателска публика, която дълго очакваше да се появи загла-

вие от рода на "Тихият бял Дунав", което в художествен план да обговори и обобщи живота ни след 9 IX. 1944 г. Живот, потопен в репресии, страх и ограничаване на елементарните човешки свободи като например правото на жителство. Гражданската му позиция, както и завидната разказваческа техника, които притежаваше, превърнаха романа в значим художествен факт, в творба, която надхвърли конкретните сюжетни рамки и се превърна във вълнуващ разказ за човешкото страдание изобщо и за терора, като най-пагубна форма на човешко поведение. Книгата, една дълбоко премислена и емоционално преживяна епическа панорама на погубеното време, не случайно претърпя второ издание.

През 2009 г. се появиха романите му "Фустанела" и "Пътят към зимата", където отново общият патос на хуманизма е преобладаващ. В това време на трескаво писане, на толкова огромно творческо натоварване, време, през което той трябваше да изкарва и настъпния си с "престижната длъжност" нощен пазач, ние, писателите, също обсебихме неговото внимание и енергия. И най-вече време. Наско е канара, Наско носи - си мислехме и в много тежък момент за Сдружението на писателите - Варна, го натоварихме с отговорността да се грижи за нас и да спасява организацията на пишещите в града и сградата, която от 37 години стопанисвахме. Избрахме го за председател на Сдружението. Но животът е толкова крехък. Човешкият. В един миг сърцето му вероятно не издържа всестранното емоционално натоварване, което беше поел, и Наско се звръши. Отлетя в буквалния смисъл на тази дума, надявам се, в един по добър свят.

Странен човек беше Атанас Липчев, талантлив, колоритен и искрен. Но за учудване тази негова искреност или по точно почтеност, която не му позволяваше да не бъде искрен дори и в дребните неща, не му печелеше врагове, а приятелства и респект. Той сякаш знаеше кога ще свърши неговият личен роман. Достатъчно е да прочетем последната му книга "На другия бряг на реката", която е пълна с предчувствия, и на която сложи точка само два дни преди да се пресели в отвъдното. Преди да премине на другия бряг на реката, в другия живот, от където са най-видни човешките дела и времето, безпристрастно и без заекване.

БОЙКО ЛАМБОВСКИ

ДЪНОТО НА ЛОДКАТА

Спомен за Атанас Липчев

С писателя Атанас Липчев се виждахме рядко, но имаше някаква нишчица, която пронизваше тази рядкост със символика. Така се случи, понякога живият живот е по-пълнен с юнгиански намеци, отколкото литературата... Задочно се запознах с него, защото моята първа книга - "Вестносей", издадена в изд. "Български писател" през 1986, излезе в сгрешения си вариант със снимка на Липчев на корицата. Беше странно - гледах първата си книга със своето име, а отзад имаше чуждо, пронизателно лице на мъж с вратовръзка и костюм. Струва ми се, защото бяхме заедно в т. нар. библиотека "Гласове" на издателството - за дебюти. Разлепиха целия тираж и залепиха корицата отново, вече с моята снимка. Но аз запомних Липчев и го четях внимателно всеки път след това, въпреки че се запознахме доста по-късно.

И имах възможност по-късно да се убедя, че той е много сериозен, отдаден на делото си автор. Само модата и някакъв nihilistичен вероятно бяс, овладял част от родната общност, не позволиха той да се превърне в широко четен писател. Не е на Липчев вината за това, а на общата хуманитарна криза, но то е друг разговор.

Виждахме се няколко пъти сетне; поканих Липчев да публикува един-два свои материала във вестника, в който работя, а аз участвах в обсъждането на романа му "Фустанела" на семинар във Варна. Най-интересен спомен паза обаче от едно излизане в морето с писателя. Той ме беше поканил за риба през есента, за съжаление това се случи само няколко месеца преди смъртта му. Загърпорихме със старата му лодка навътре, Липчев беше умислен, мълчалив. Хвърляме въдици за паламуд и сафрид, за кефал, дори за попчета. Нямахме нищо. Не кълвеше и толков, въпреки че бях бил път от София за въпросния риболов. Може би затова Липчев, иначе скъпчия на избървени думи, се отпусна и поразказа това-онова.

- Някой път - каза, излизам с лодката сам. Видя, че няма риба, закотвя лодката в средата на залива, и лягам на дъното.

- И какво? - любопитствах аз, докато Атанас правеше пестеливи скици на единичеството си.

- И какво ли? И нищо. Лежа

на дъното, гледам небето, с часове. А лодката ме люлее... И знаеш ли какво става? Другите рибари, нали сме завистливо племе, като ми видят лодката в залива на едно място, си казват: Старата лисица Липчев лови нещо там, няма начин да не лови... Палят моторите и идват около мене.

- А после какво? - чоплех аз тази на пръв поглед не особено интересна история.

- Какво - нищо. Поизпусват и се върнат. А някои останат. Почнат да хвърлят. И за абсурд, току-виж, понякога взело, че тръгнало...

Сега разбирам, че и този разговор не беше случаен. И понеже не метафорите повишават познанието ни за живота и смъртта, а самите живот и смърт са метафорични, си мисля, че днес в България и писателят е като самотния Липчев, легнал в лодката си. Той лежи в средата на морето, в центъра на абсурда, гледа небето. Повечето от тези, които дойдат при него, вероятно ще изпускат и ще се почувстват измамени. Но някои ще останат, за тях са тези думи.

Има случаи, когато словесният труженик надмогва желанието за суетни красивости така, както рибарят надмогва разочарованието от празните мрежи. Тогава дълбочината е друга, и каквото и да потърсиш у него, ще го намериш, дори да са само думи. Дори да са мрачни думи. В заника на своя живот Липчев излъчваше достатъчно мъдрост и дълбочина, за да почват да се скупчват наоколо лодки... По пътя си към зимата той ни остави редове, които заслужават цялото ни внимание:

"Отдавна, много отдавна не излизам никъде. Ей тука на стола седя, опрял крака на сухата круша, сякаш ме е страх да не ми я откраднат, седя си и чакам Господ да ме прибере. Нищо не искам, само тишина и спокойствие. Живях неприлично дълго, време ми е. Пък и пътят някак внезапно свърши, усещам космически студ, дочувам вой на хали и виелици, сигурен съм, че най-после пристигнах..."

Беше писател, от когото може да се учи - на уважение към занаята, и на неизменност в уважението. То другояче и не може, но мнозина не го знаят.

*Из романа "Пътят към зимата"

... Спомням си, че, когато четях романа "Фустанела", подсъзнателно у мен изплуваха образите на Стайнбекови герои. Обзяхнах, че както съм се възхищавал на майсторското повествование на Стайнбек, четейки "Улица консервна", "Безпътният автобус", "За мишките и хората", "Гроздовите на гнева" или "Небесните пасбища", така се любувам в момента и на това четиво. Странно чувство и странен паралел, но си беше така. И още го усещам по този начин. Възщност и Атанас Липчев, и Джон Стайнбек, макар и живели в различни времена и писали на различни езици, си приличат по това, че са майстори разказвачи, добри познавачи на човешката душа, почерпили сюжетите си от самия живот. Ге-

роите на творбите им са обикновени хора, обичащи и страдащи, мечтаещи и разочароващи се. Най-ценното у тях е, че те са от плът и кръв; че колкото и да са плод на творческа измислица, от тях лъха живот и истинност, струи една дълбока и неподправена човешчина.

С Атанас Липчев сме разменяли неведнъж мнения за нещата, които пишем, макар те да са твърде различни по жанр. Миналата година, в изблик на възхищение от прочетеното във "Фустанела", една вечер звъннах на Наско и спонтанно му казах, че е българският Стайнбек. И това сега ми е до известна степен малка утеха - макар и капка утеха в бездънната

ВАНИЛИН ГАВРАИЛОВ

БЪЛГАРСКИЯТ СТАЙНБЕК

мъка по загубата на писателя, човешката и приятеля Атанас Липчев. И понеже той беше човек, който се притесняваше от всякакви хвалебствия по свой адрес, добавих, че е добре да си казваме открито и честно какво мислим един за друг и за сътвореното от нас, докато сме си още живи... Той ми благодари и се съгласи с мен...

"Тихият бял Дунав", двете части на романа "Тежки пари", романите "Крадци", "Фустанела" и "Пътят към зимата" изригнаха като отприщана огромна стихия, таена у писателя през неговите 15 години мълчание след сборника му с разкази "Вълча любов". Той

не можа да види в ръцете си последния си роман - "Другият бряг на реката"...

Убеден съм, че за писателя Атанас Липчев и творбите му литературната критика ще пише твърда, защото засега му е дължница... Мисля, че романът му "Тихият бял Дунав" е препоръчително четиво за всеки нормален пълнолетен български гражданин, който умее да си служи с кирилицата. Романът няма аналог в съвременната ни българска литература и ми се струва, че след тази разтърсваща душата творба едва ли някой би имал сериозността да опита да подхване свързана с Белене, Скравена и майсторски

водените успоредни сюжетни линии, олицетворяващи живота в България извън лагерите и в самите лагери на смъртта и човешкото унижение...

Няма съмнение - времето не стигна на Атанас Липчев да реализира докрай носените толкова години идеи, да разпали бдещите си творчески търсения и да ни дари с палитрата на един неподозиран "късен Липчев", нарамил тежестта на опита и можето, изкусно наситил сюжетите и повествованието си с още много пълни кошници със зрели - сладки и горчиви житейски истини. И съм сигурен, че рано или късно творбите на българския Стайнбек ще бъдат преведени на много езици извън пределите на страната ни!

ДИМИТЪР КАЛЕВ

ПРЕДСТАВЯНЕ

Тази сутрин съм жив. Затова и изпитвам безсилна милост – докато съм отсам, как бих ти превел отатък мислите си – като дълго изписвани листи безчислени, от които изцеждаш едва грам вещество от мастило (щом са листи, все някога ще ги разлепят и пръснат). Удивявам се само от странния строй на мастилото – напластен и засъхнал на люспи безстилни, пресъздаващ досущ криволиците на моите пръсти.

И си казвам: “Кое му е чак пък дотолкова чудното да ги вземеш от мене сега, изпреварвайки ме отатък”. Промеждутъкът, вярвам, е предсмъртно кратък (вярвам, кратка е също така и следсмъртната непобудост). Всъщност всичко зависи дали там сам ще ги припозна и ще кажа: “Здравей, човек, всички тези неща са мене”.

“Малко тежки за пренос бяха, но неизменни” –

би отвърнал накъсо ти (откъде бих могъл да знам). Би могло да те сваря как спиш във пустота сред пеперуди, без да чувстваш дори повей от тяхната лекокрилоост, без да знаеш, че са вещество от мастилото, със което написах дотук тази мъдрост и лудост.

Тези строфи, би казал Уилям Блейк, са за новопредставен (може би, затова във всеки слог изобилства от представки). Всичко друго би било идейни задявки (само хора с излезли души ще смеят да ги задяват).

МИСЛИТЕ

Прехождайки през етера, приличат на някакви химични междуметия, но думите, които ги изричат, не значат и не влизат във предметите. Преди да се престорят на разсъдък (неайнщайново и нерелативно) те гледат към душите ни наивни, макар че нямат нужда от съсъди (кой би зачевал слънце в саркофази). Преди да се гримират с наште страсти те имат вид на Начала и Власти в причастията на волящи фрази (Архангеле на думата волящи, кажи я и ни изтръгни езика!). Те отчуждават воля и я викат (тъй както светлината вика зрящите), а после се задъхват в дробовете ни, погубени от наште обстоятелства, от нашите логически ваятелства, от вашите метафори, поети. И все пак, ако със насрещна воля ги отчуждим от своята себичност, те всички на молитви ще приличат, защото всъщност мислите се молят.

ПОГРЕБЕНИЕ С КИПАРИС

На Пеша

Досега за това не знаех (бях твърде жив пред смъртта), няхах силите, дето ухалят в надгробните й цветя, дори няхах и удивление към това как трупът й смърди (всъщност дойдох на погребение заради някакво “заради”).

Този път няма пак да мога да участвам в смъртта й, ако не си мисля, че виси над гроба нещо, сходно на нейно око (сякаш въздухът се сплъстява от добавен последен дъх) и трупът й се съзерцава за последно от някакъв връх.

Този път са избрали изкоп до стеблото на кипарис – явно знаят, окото иска образ нов, неизползван, чист (би умряло без архитектура – било тяло, било дърво, – само с тях може да се притуря нещо там, дето няма какво). Дано мигла й влезе в окото, да задращи с грапавина. – Ползвай силите на дървото (стройно косъмче зеленина)!

ВЕСЕЛИН МАРИНОВ

НЕИЗБЕЖНОСТ

бял
във душите
изгрива лъч

зелено
явява се
сияние-надежда

жълт
като богатство
ражда се денят

оранжев
е огънят
на бащиния дом

виолетов
е оня миг –
тъкмо преди залез

червен
е плащът
на нахлуващата нощ

черен –
саванът
на страха

но във душите ни
е бялото

ПЕСЕН В ЧЕРНО

Песен екне - цяла в черно –
черна арфа, черен глас...
Барабаните са черни,
туби, флейти, контрабас...

Черен кон в галоп се носи
върху бяла пелена...
Раждат хиляди въпроси
странно чувство за вина...

Все така е черен конят,
който вече дълго бяга...
Мислите съня ми гонят,
нещо гърлото ми стяга...

Цял във черно е жребецът
(Както в черно е ездачът –
на тревожни мисли жреецът,
на измамите палачът...)

Цял във черно е ездачът –
воин с мощни ум и тяло...
(Както в черно е палачът...)
Но ръцете му са в бяло...

ВАСИЛ ДАЧЕВ

ОДА ЗА МОРЕТО

Здравей, море! Не те лаская!
Аз зная кой, кому, какво дължи.
Приятел ли си, или не – гадая,
но няма обич без сълзи.
Засях в морето семената
на своята моряшка чест,
доволен жъна по вълната
каквото съм заслужил днес.

Вода и минерал ли си Море?
Едва ли!
Без кораби, без екипажи
си пустош, скука и миражи.

Аз не поставям на везните
реликвите на моя храм
Какво ми дадоха вълните,
какво ми взеха те – не знам.
Но зная, че без морски ласки,
без гръмогласния им зов,
заязва слънцето в компаса
и аз загивам без любов.

Аз всеки миг съм с теб.
Дели ни само борда.
Това не е прегръдка, а борба.
Във вантите кънти сирота корда
с неволите на моята съдба.

Не стихва по вълната твоя зов –
прикотка ме по лунната пътека
и под раздран от мълнии покров
гласът на Океана в мен не секва.
И без покой бушува в мен борба...
Вълните ту са лава, ту букети.
Просторът се превръща във съдба,
а аз – в солена капка от морето.

Със сол и хляб морето ме посреща,
с вълни подслаждам хапката корава,
но все по-често виждам и усещам
как хлябът свършва, а солта остава.
От бряг до бряг Нептун брои ми
дните...

Не търся слава в синята жарава.
В гнева и ласките на Афродита
животът свършва, а солта остава.

ФАР

Морето ближе своите рани
от тайфуни, урагани...
Вълната кърпи своята пелерина
от сол, синчец и от коприна,
а аз – в прибоя оцелял,
отломките събирам на Девети вал

На вахта съм отново.
Кипи вълна пиана...
Чер облак – къс олово
виси над океана.
Мъждука фар самотен,
подава ми десница –
в морето и в живота
по курса ми зорница.

Море, Стихия, Вечност

и Хляб, и Сол, и Зов!
Повеля и предтеча
съдба и кръст Христов.
Море, магия, тайнство
с метежни красоти,
за ласките – сполай ти,
мой дом и храм си ти.

РАЗСТРЕЛЪТ

На Никола Вапцаров

„Разстрел и след разстрела” – Знаме
и Зов, и Песен за човека...
И Слово – неугасващ пламък,
изгрял в сърцата ни векови.

Разстрел и след разстрела – Вечност.
Любов и Вяра не умират!
Безсилни са за теб картечите
бунтовно чедо на Пиринна.

Затуй е „просто и логично”,
че не гаснеш във забравата,
че все по-крепко се обичаме
с любов, по-жарка от жарава

ГАЛИНА ИВАНОВА

НАПРОЛЕТ ЧАК

Не ми се пише с почерк зимен.
Какво ли ще е - да изчезна
със най-горещата си рима
във някакви безмълвни бездни

и нито да разстилам страсти
над храст и смръзнато поточе
и нито щрих от студ всевластен
да ме сведе до образ точен.

Та аз съм някаква снежинка,
така безбрежно заблудена
във сънища за боровинки,
че нямам нужда и от сцена.

Невидимо ще демонстрирам
което ми е плач и песен.
Напролет чак ще търся лира
за своя вятър безадресен.

БЕЗБИСЕРНИ СЛЕДИ

“Тъй от мене си отиваши ти,
а не съм те още доизмислил”
Ивайло Иванов

Отивам си, отивам си, уви.
А ти не си ме още доизмислил.
Дали пропадам в острите треви
на делник нов, с дамоклев меч
надвиснал?

Дали принцеса сънна съм на бряг,
от сто житейски бури доизметен
или пчела съм - ивица варак
и шепата бриз над ириса на цвете...

Дали съм фея? Вещица ли съм?
Защо тогава смятам в миг с метлата
пореден щрих - прелюдия към звън,
а всеки следващ спомен ще отпратя?

Аз няма жокер никога да дам.
И ще си тъна в гордост и обидата,
оставяйки те до безбрежност сам
в безбисерни следи от спящи миди.

Да се догледаш, та да приютиш
поне една въздишка до премала.
За мен ще плаче само изгрев риж,
а ти - с очи ледункови - едва ли.

ИВАЙЛО ИВАНОВ

ИЗ "СВЕТОГОРСКИ ПЪТЕПИСИ"

битие

От години седя – вече сраснах се с камъка!...
А под него стаеното слово – змията – съска с остро езиче, подстрекава го няма:
- Отмести се, побратиме, да го ухапя!...

поезия

Море от задължителни илюзии!...
И аз – удавник сред мастилената му стихия,
наместо спасителен пояс, нахлузил водните кръгове около своята шия.

дефиниция

Поезията – безпределно проста!...
Да разчетеш това прозрачно изречение,
затворено помежду скобата на моста и прозрачното нейно отражение.

ливада

Тук е топло вечер. Любят се цветята.
Не плътта, а жестът тука е първичен:
Безтелесни пръсти... безтелесен вятър,
който страстно гали тръпнещите тичинки.

река

Дълбоки вирове като утроба!...
Съзираш ли през пенния им гребен как бавно, търпеливо тя заобля и топло гали камъните като бебета.

пролет

Потръпват разцъфтелите акации в предчувствие за мед. Къртици луди орат пръстта, а между буците накацали четирилистни детелини – като пеперуди.

дъжд

Селцето – до колена в локви!...
За Ной небето май че спомни си.
И къщите разпъват покриви като чадъри на бездомници.

лято

Ливади, от жълтурчета запалени, цял ден горят във маранята юлска, а вечер се превръщат в катедрали с трептящи полилеи от светулки.

МАРИЯНА ХРУЗА

ПРОТЯГАНЕ НАВЪТРЕ

Дори когато си намръщен, крив, ронлив (по-точно сприхав), очите ми – онези вътрешните – те съзират бял.

И този бял цвят

АНГЕЛ ВЕСЕЛИНОВ

ПРЕМЕЖДИЕ В МАХАЛАТА

си водеше свой начин на живот с джамийката, с бакалийката, с кръчмицата, със забрадчиците и шалварчетата. Тук споделях биетието си три малцинствени групи в търновското общество – турци, цигани и студенти. И трите се намираха на различен етап от развитието си, но ги обединяваше бедността. За сметка на това пък беше евтино, по селски уютно и романтично.

Юмер, един внушителен като ръст, като физика и като излъчване циганин, по-скоро наподобяващ на Холивудска звезда, отколкото на кварталния каубой. Беше хубавец, атлет, побойник и любовчия, живееше с младата си съпруга, когато не беше на кирия из страната или в затвора, беше си пристроил две стаички да ги дава под наем на студенти, които обикновено много уважаваше. Когато се напиеше, пребиваше жена си, после пълнеше една голяма стъклена кана с вино и изискани мезета и черпеше квартирантите си. Ей така, от душа. Той никога и за нищо на света не им посягаше, приемаше ги като скъ-

пи гости, които на всичкото отгоре си плащат редовно. Страховит човек беше с две думи. И неговите съседи го уважаваха сигурно точно заради това, а и защото знаеха, че той без нож не излизаше от къщи.

Пък последната му жена! Господ здраве да ѝ дава още сто години! Неземна хубавица! Очите ѝ – буйна екваторска флора, влажни и тъжни, и покоряващи, тялото ѝ – луднало искрящо вино, усмивката ѝ – ослепително бяло сияние. Присъствието ѝ – порив към грях и тайни. А сърцето ѝ – мека топлина и оазис на прошка.

Как бяха създадени тези хора – едновременно взаимноизключващи се и родени един за друг. Те живееха в ужас и във възторг. И досега не мога да си обясня как стана така, че този лош човек, този разбойник и крадец реши, че можем да бъдем приятели и ме обикна като брат. И започна да ме води със себе си. По кръчми, по сватби, навсякъде. Веднъж, си спомням, че отидохме на една сватба. А там го ненавиждаха, защото беше имал взимане-даване

рязко контрастира на мрачната картина във нозете ти: плитка локва, съхнеща от вятъра в подножието на висок и снежен връх...

Колко ли протягане е нужно към небето, за да можеш връх да видиш и... простиш...

ПОМНИШ ЛИ ГЛАСА МИ?

Същият остана...

През праговете на Съдбата го пренасях:
ключалките на Времето завърташе...
(Не съм си го избирала нарочно.)

С него дълго съм мълчала
пред иконите.
Затова умеех да летя...

С него съм изричала
слова оброчни.
С него съм разплитала неистини,
от които си се мятал луд...

С него съм излъсквала звездите,
паднали в реката на заблудата.
С неговото бедствено вълнение
и с мълниите във очите
САМО
съм била за тебе истинска.

СЪБИРАМ СЕ...

От прах
и отломки предишни.
От обич и пътища хукнали.
Страхът ми е жив
и отново неук.
Вините се сгушиха
в скута на вишната.

Събирам се – силна
и мъдро притихнала.
При тебе да дойда
и дълго да бъда
пак вино любовно,
намерило съд...
И нека сгъстим сладостта си
във миг.
И само за миг да отпиеме
вечност.

Събирам се...
За още
векове и
... вечности...

Събирам се...

О, как обичам,
Господи,
да се пиляя!...

те, събираха мед от душите ни, отлитаха, аз се замаях, зажуках и аз и без свян ужилих сърцето на моя приятел:

– Турчино, аз обичам жена ти!
Юмер бавно се изправи, извади от колана на дънките си един нож и ми каза:

– Аркадаш, ела с мене. – вкара ме в стаята на квартирантите и ме блъсна на леглото. – Честно ти казвам, ако не беше ти, а някой друг, щях да го заколя ей с този нож. А с тебе ще говорим като се напиш.

Когато се събудих, компанията още беше отвън. Излязох и пак се присъединих с намерението по някакъв начин да се извиня.

– Ти помниш ли какво ти бях казал преди да заспиш?

– Помня.

– Съвсем честно ти го повтарям – щях да го направя, ако не беше ти.

– И аз бях честен.

– Знам. Затова си жив още. И пак си ми добре дошъл!

Пътищата ни с Юмер повече не се срещнаха.

С жена му се виждахме, но тя вече не предизвикваше зверовете в душата ми.

– Антихрист ли съм, Боже?

– Не, просто и аз те обичах.

БЪЛГАРСКИ ПОЕТИ НА XXI ВЕК

АНГЕЛ ДЮЛГЕОВ

ЗАЧЕТЕН В БЯЛАТА КНИГА НА БЪЛГАРСКОТО

Румен Леонидов е автор на стихосбирките: "Предупреждение" (1977), "И огънят си спомни за искрата" (1982), "Голям и малък" (1990), "Неточните размери на живота" (1995), "Сънят на продавача" (1997), "Край на митологията" (1997, 2009), "Класически парчета" (2000).

В чужбина има издадени три сбирки - "Камък в благото" (1998), Скопие, Р. Македония; "Край на митологията" (2007), Варшава, Полша; "С върха на езика", 2009, Люблина, Р. Словения. През 1995 г. за книгата "Голям и малък" е отличен със "Сребърен плакет" в Рим, Италия. През 2012 г. взема голямата награда за поезия в Словения „Кристална Виленица“ за стихосбирката "Сляпа неделя".

Негови стихове са включени в различни сборници и антологии на българската поезия по света. Има публикации в САЩ, Англия, Русия, Италия, Унгрия, Индия, Гърция, Сърбия, Австрия, Албания, Украйна, Молдова, Македония, Полша и Словения. Участвал е в няколко международни форума, между които: Световен фестивал на поезията, 1985, Делхи, Индия; Световен фестивал на поезията, 1991, Багдад, Ирак; Дни на поезията, 1989, Тирана, Албания; Фестивал на поезията "Златна Варшава", 2000, Полша; Стружки вечери на поезията, 1999 и 2002, Р. Македония; Международни поетични срещи "Сънят на душата", 2008, Гевгелия, Р. Македония; Празници на поезията и виното 2008, Медана, Словения, където

през 2009 г. по изключение участва за втори път, по покана на организаторите от Люблина.

Книгата му "Сляпа неделя" (2011) излиза 11 години след последната му стихосбирка. През 2011 г. бяха отпечатани два негови сборника с есета - "Уплашеният човек" и "Мъжката самота", включващи най-доброто, публикувано в пресата през последните 20 години.

Известно време подхвърлях на преценка различните занимания на Румен Леонидов, на които се е посветил през този живот, и се опитвах да подбера най-доброто от тях. Плодовете, които вкусих по този път, бяха от такова естество, че по моя преценка не би могло да се намери в този живот нищо по-приятно, нищо по-вълнуващо; още повече че откакто прибягнах към този начин на наблюдение, всеки ден откривах нещо ново, което винаги имаше известно значение и съвсем не бе всеобщо познато.

Румен Леонидов е от хората, които преминаха през потреса от заблудата на последните 20 г. в търсене координатите на несломимостта и измеренията на достойното оцеляване. Наследил от своя македонски род най-важното: чувството си за справедливост, той не престава да живее с вярата, че има мисия. Запазило финеса на саморефлексията и съпричастността, неговото слово - прямо, търсещо, оригинално, носи непреклонно в себе си авторовата житейска позиция. Често припомня, че поезията

не е готова храна, на която ѝ стига само едно бързо притопляне. Без гражданско самочувствие и доблест, без обществен ангажимент, без желанието на твореца първо да променя себе си, и след това света, всяка поезия би се лишила от енергия. А без енергия всяко творчество е мъртво.

Успя да измине до днес свещения си път без да го стъпчат параноичният ни фанатизъм и кризата на християнските добродетели и на морала като общочовешка ценност. Понякога остава жив от "рицарските ръкостискания" на преяждащите от власт и самочувствие литературни законодатели. Макар и за някои да си остане изкривен в кривите огледала на кабинетните лилипути, не престава да твърди, че докато не ценим духовните си просветители, ще има да си патим. И ще търсим изхода през зазидааната врата. България е балканският ъгъл без миша дупка и това ни задължава да спрем да мълчим, наблюдавайки как чудото на родната ни земя, душевност, минало се превръща в чудовище.

Всичко с нас и у нас е изпитание. Понякога нечовешко изпитание, но и проверка по почтеност и праведност. Днес ни е нужно слово, което размества житейски позиции; морален катарзис, който да изчегърка до живо раната, наречена България. Защото зад елейните слова, с които ни заливат мутантите на глобализма и бързат след това да ни материализират Отвъд, зад примамливите проекти, предизвикателства, европейски ценности, всъщност се крие... служебният език на тоталитаризма. Докато се самоизтичаме и самоизраждаме трябва най-после да ни дойде умът в главата, че ни трябва повече полет и по-малко кудкудякане, "и самосъзнание за човешко и национално достойнство, самочувствие и събраност, чувство за личната линия на живота. Която, както е казал поетът, ако се окаже къса, ще е продължим с острието на кама..."

Мислещите хора у нас са малцинство, при това разпръснато, уязвимо, неузряло за националната кауза. Кой друг, ако не самите ние можем да измъкнем България от блатото на посредствеността, фанфаронщината, простотията и бездушието. Все още е жив възрожденския дух на дедите ни. Значи на дневен ред е въпросът: Кога най-после ще изживеем съдбовния си миг в едно голямо освобождение от ниските страсти на тълпата, от лицемерието на провъзгласилите се за народни водачи, от онзи обвързан дух, привързан сякаш винаги към ниско осъзна-

тата ни материална сегашност. Кое обвързва най-здравно? Кой възгъта не могат да се разкъсат?

Отговорът не е труден - третият и нежността пред всичко достойно, благодарността към земята, която ни е откърмила, към десницата, която ни е водила, благодарността към светилището, където са се научили да се молят най-възвишените ни мигове. С цялата си гражданска активност Румен Леонидов ни вмениява да останем верни на онази неотменна повеля, от която се пробуждат волята и желанието да бъдем българи, лумва буйно и опасно любопитството към забравените български светове и пламти неугасим във всичките си фибри изкусителният глас на българското.

Доловил тътена на народната песен, подземното ѝ бучене, онази влудяваща и опияняваща мъка и възторг едновременно, която я прави уникална, вечна и върховна, христоматийно днес звучи неговото слово за "подземния вятър" на "заровения в пръстта народ", тътен, който го отвежда "в земетръсните територии на предезичието, във възлестите, окървавени корените на народните песни. Това е вътрешен Апокалисис, полет над други енергийни полета."

Разнородните занимания на Румен Леонидов могат да бъдат своеобразна тема за цялостна книга, но тяхното очарование е точно в тази всеотдаеност на националната кауза, издържана в метафоричната образност на миналото и настоящето.

КАКВО УЖАСНО УДОВОЛСТВИЕ Е ДА МИСЛИ НЯКОЙ ВМЕСТО ТЕБ...

Вече никой не мисли вместо мен, но говори от мое име. Това е доста неочаквано, защото не схващах така новата партийност. Борбата да бъдеш високоговорител на другите се оказва мания за величие, а не защита на т.нар. национални интереси. Има средно положение и то се нарича Средна Европа. Но ние винаги сме заточени в къшето на Ориента.

РАЗМИНАВАНЕ

Пет етажа над земните крача - под краката на градските гълъби, храня с въздишки пауна на здрача и го дава с горчивите жълъди...

Аз
и
Ти
сме ангели-разрушители,
виж колко пера остават в зъбите на гребена
Ние с тебе сме свободни съжителители
и свободата ни е разтребена...
Чуваш ли? - някой упорито звъни.
Не отваряй!

Това е хазайката скука...
Целуни ме, да ѝ платим.
Виж - луната виси като клюка.
Ето пак - весел чудака,
пет етажа под нас
праца търсец сигнал - ах, интимно!
Къде ти е стълбата?
Искам да слеза отук - през балкона
в задния двор на нашата взаимност...
Да потърся дивите ягоди.
Да изтръгна на смока езика.
Да се изкискам на черните дяволи.
На воля да се навикам.
И да вляза в реката със дрехи.
И да вдигна пръски до Бога.
Да изхлипа по мене гората,
да заплаче, а аз да не мога.
И да сложа птица във пазва.
И камък да хвърля за вчера...
...Моля те,
ако слезеш внезапно при мен,
недей да ме питаш
какво съм убил за вечеря...

ЗВЪНЕЦ

Додето джапа с посинели нозе
и подсмърча под стрехите дъждецът,
ще скъса синджира небесното псе
и ще изохка в съня си мъртвецът,
додето светкавици съскат
отвън и се кикотят устите на мрака,
ще стрие стъклата първият гръм
и тишината ще млъкне прегракнала,
и удар ще срути вселенския зид
и ще разинем гърла онемели,

на две ще се сцели въздушният щит
и ще запърха в гърдите ни хелий,
и някъде огън ще вирне глава
и ще се впиет в очите ни нокти,
ще лумнат косите ни като трева
и ще падне месото от кокала.
Ще искаме всичко това да е сън,
да се събудим в чаршафите потни.
Ще хрясне обаче последният гръм
и ще престанем да бъдем животни.

НАКАЗАНО ЗАВИНАГИ ХВЪРЧИЛО...

Лети ми се, но съм здраво привързан
и към досегашните си превъплъщения.
Летя на едно място.
Искам да се махна,
развявам опашка от парцали,
надувам бузи от пергамент,
размахвам ръце пред вятъра,
но не се получава.
Нищо не става.
Сигурно е време да се приземя
и в земята да намеря утеха,
в полета към скутите на Бога.

НАЙ-УДОБНА ДРЕХА ЗА ДЖУДЖЕТА...

Не сме народ от джуджета,
а от малки хора.
Джуджето

се оказа по-симпатично от великана.
Джуджето
е добро същество. Малкият човек
се оказа нищожество. Партийно.
Амбициозничко.
Жалко.
Народът
ни е добър като джудже, но е
противен
с липсата си на вълшебство. Затова
сме народ от малки хора.
Има ли изход?
Няма.

ПЪЛНОЛУДИЕ

Плачът на котките вечер
кой дирижира, край кофите смет
кой е подхвърлил кърмаче,
родил се е някой или някой умира,
нещо става,
щом хищникът почне да плаче...
Сякаш оплакваш своята участ тиранът,
сякаш горе не свети луна,
а кандило,
сякаш за сития вече няма прехрана,
сякаш хор от палачи плачат за милост...
Трябва веднага навън да изскочим -
със лай,
и като хапче сърцето си да изхрачим,
кой
дирижира този жален и жалък гулай?
Кой?
Жертвите пеят, а убийците плачат.
Сякаш...

Продължение от с. 4

Къде на шега, къде наистина в началото на нашето запознанство попитах Христо дали обича да чете поезия. А той ми отговори: "Разбира се, дори се опитвам да я създавам от бронз." Сега в препълненото от платна и скулптури ателие той подготвя новата си изложба "Добрият пастир", с която ще гостува в Холандия. Емблематичната пластика със същото название покорява и благославя зрителя. Един човек, разперил ръце като кръст, се е изправил срещу всички предизвикателства на природата и времето. В нозете му стадото се вълнува като притихнало море, готово всеки миг да изригне до небесата. И този пастир, образ и подобие божие, няма време да се любува на себе си, нарцистично да се самооблащава, вгледан в отразяващата го сянка. Той не иска да изглежда, а да бъде, да е благославящото разпятие над огромната вятърна степ на този свят. Композицията излъчва смирение, драматичност, красота и в същото време неподозирана мощ и могъщество. Гледаш и си казваш – няма нищо по-високо от него. Той е Голготата, но той е и Спасителят, непостижимата мачта на живота сред пустинята, която ни държи изправени. Той е родовият тотем, непокатимата скала в тога от светлина, където можеш да се прислониш на завет и да поемеш глътка въздух. Той е такъв, какъвто е и такъв какъвто трябва да бъде! И макар че е закрилникът и водачът на стадото, представлява и олицетворение на колективната сила, вълнуваща се край нозете му.

Играта е мотивът, който обединява голяма част от подготвените скулптури, представени и в новия каталог на художника. В символичната пластика със съ-

КАТО ПОЛИЧБА, А НЕ КАТО ПРОКЛЯТИЕ

(Предизвикани мисли за "Добрият пастир" и благославящия талант)

щото име е изваяно грубото и шуплесто колело на живота, а от двете му страни две женски фигури. Лаколично, точно и въздействено творбата отразява разбирането на своя автор, че истинската жена (действителната съпруга) и дъщерята, превърнала се в блян, могат единствено да завъртят педалите на битието в правилната посока, за да достигнеш и постигнеш себе си и предназначението си. "Блага/та/ вест" и "Празник/ът/" са представени като красиви езическо-християнски соларни символи, осияли живота на стотици хора от различни епохи. Могъщият бик и крилатият ангел обемат вертикалното разгръщане на художествената и смисловата парадигма на творбите. Зрителят се чувства извисен като Икар и в същото време стъпил здраво на земята, черпи енергия от нея като Антей. И колко впечатляващо красиво и трогателно е показана и изведена зооморфната тотемичност на слънцето (бикът) и едновременно с това неговият имажинерен прозрачен ангелски зов. Така истински и така въздействено, че ти се иска да изкрещиш: "Да! Ние сме деца на слънцето – тхоничните ангели на земното светило!"

Но какво би означавало слънцето без петела на утрото и детския порив. Едно, две, три – кукурига петелът, за да събуди "Утрото". "Едно, две, три..." – замахва с въже подскачащото момиченце и се превръща в птица на красотата и в люлка на слънцето. Казват, че не било време за романтика и поезия, че човешките души били обръгнали и грозни, ръждавали котви, потънали

в мрак и забвение. Може. Но чии човешки души? А Христо Христов ни повежда "Към брега" с лодката на съдбата, белязана с профилите и сенките на толкова човешки присъствия. Над всички тях е преклонила глава и разпуснала коси Жената (еликата майка, любимата, дъщерята) и прилича на плачеща върба, на покрив и приют за мирозданието. Тя бърза да ни посочи своя "Дар", "Хорото" (даващо ни съзнанието за устойчивост, основа и общност) и да ни внуши, че "Всеки има своя кон", своя "Полет", своята рождена вълна, от която да се роди и разкъсва като Афродита. Но животът е полярен и дихотомичен. Затова след прекрасния слънчев полет Христо Христов ни повежда и към нощта на екзистенцията, към нейната лунарна символика, но без да прогонва креативния романтичен, естетически и етичен ракурс на творенията си. "Една луна, една лодка" и "Орфей", съзнателно позиционирани на две поредни страници от каталога, като че ли интуитивно оживяват в нас старогръцката легендата за ненадминатия певец, слязъл в подземното царство на Хадес, за да търси своята любима Евридика. Нагазилата в луната жена е още по-красива и притегателна от слънчевата невеста, тя е вдъхновителката на творчеството, арфическата песен, покоряваща и довеждаща до умиление и катарзис на богове, хора и животни. Само когато последваш такава любов накрай света, в царството на сенките или през девет земи в десета, можеш да видиш и разбереш, че детето, че децата, плод на тази духовна и физиче-

ска отдаденост, са единственият истински "Зов" на живота и стоят "По-високо от слънцето", че тяхната слабост и беззащитност могат да пропускат и победят дори желязото. И едва след всичко това, извървял пътя си на човек – дете, съпруг и баща – като истински пастир на духовното си паство ще откриеш безбрежното "Равновесие" в живота си, "Люлка/та/" на смирението и на добротворството в себе си. И тогава можеш да нарисуваш "Тишина", да откриеш "Морски сънища" в мълчанието на рибата, да спреш "Край извора" като вълк единак, приел съдбата си без да къдне, защото тя е поличба, а не прокоба. Христо Христов с вещината на майстор разказвач на приказки и етиката на знахар лечител поетапно ни разкрива трудния възвращащ и убиващ път, който води отново към "Самотни брегове", към "Носталгия" – ще може ли една книжна лодка да пренесе нашите спомени и мечти надежди през океана на времето, да ни посвети в "Блага/та/ вест 1 и 2", в "Празник/а/", в "Полет/а/", в "Утро/то/", които, приели вече живописната си визия, показват другия, огледалния образ на металическите творби на Христо Христов, както аурата отразява нетленната същност на тялото.

Много от зрителите, застанали пред "Каменно небе" ще кажат: "Тежко, сиво, разпадащо се. И какви са тези луни – лодки или счупени подкови, ръждавали, помръкнали и захвърлени, разсипали и жигосали голата снага на времето?" Но само преминалият през ада може да разбере и да се

наслади на синьото "Очакване", да чуе, създаде или разкаже "Лунна приказка", да дочака "Свети Георги", който възкачил коня си като победител върху огромната ламя ни припомня азбуката на кръвта и ни благославя като разпятие, като благ пастир на естеството за нова пролет, за нов живот. В този смислов, творчески и философски контекст Христо Христов пестеливо и неопровержимо ни доказва, че "Пътят" е "Дар", "Среща с вълк", "Усещане за полет", че той е едно неочаквано "Отражение" "Без име", "Сватба" и "Златно море", благодарение на който достига до своето „Пробуждане“ (житейско и творческо) и до своето „Завръщане“ при корените, при рода, при семейството, при себе си.

Наистина този каталог и тази изложба носят специфична знаковост. Те са притча за смисъла на човешкия живот и за неговото сакрално осияване. Композиционната рамка, отворена с пластиката "Молитва" и финализирана с живописната творба "Завръщане" недвусмислено ни насочва към семантичния акцент молитва за завръщането. И наистина тази изложба е благослов за верността на човека към себе си, към другите, към рода си, към семейството. Тя е притча за вечното завръщане към изконните начала, към изконната нравственост, към зората на човечността и човечеството, към онова, без което не можем и което ни дава съзнанието, че сме си у дома и си тежим на мястото.

Затварям каталога, затварям очи, а творбите на Христо Христов продължават да разговарят с душата ми. И какво постоянно послание от това в навечерието и в началото на новата 2013 година.

игнориран в процесите на ежедневното ни нещоправено извод: "Човек си остава най-великото създание на природата, не само защото е най-висшият обитател на природния свят, но и преди всичко затова, че е творец".

Трудно може да бъде обхванато в един кратък текст цялото богатство от идеи и изводи, открояващи тази книга. Надявам се и че тя ще бъде разширена с още текстове в едно бъдещо издание. Но основното поне може да бъде подчертано. А именно: Ако за практическото изражение на стремежите в живота е нужна специализация и профилиране, то в осмислянето на резултатите е нужен и по малко енциклопедизъм, за да се знае дали вървим напред, или тъпчем на едно място. За да не останем в позицията на онези герои на Иван Кулеков, които си нямали нищо друго освен мечтата да спечелят 1 000 000 лв. от тото-то, за да заживеят човешки. Дал Господ, спечелили. И се наили, и се напили...

"Поглед към някои философски мисли" на Данка Стоянова дава възможност да се надскочи едно такова явно профаниране на популярната представа "да се заживее човешки".

* Книгата е представена през м. ноември в залата на Сдружението на писателите - Варна

ИВАН ОВЧАРОВ

РАЗМИСЛИ ПО ПОВОД НА ЕДНА КНИГА*

"Свободата е възможност за избор от човека"

ративите на човешката същност.

В епохата, където стремежът към консумиране стана по-важен от необходимостта за осмисляне на разликата между самозадоволяващо се оцеляване и човешко себеосъществяване, и съответно - изкуството се превръща все повече в обслужващо тези тенденции, като съзнателно се дистанцира от горчивите философски откровения за житейските примери на "потъване" във водовъртежите на баналното нещоправено заради привидното оцеляване, превръщащо битието от "развитие с цел" в "отстояване на самоцели".

В противовес на това ясно са открити в книгата същностите на човешкия исторически развой под формата на категорично цитирани и анализирани философски проникновения, утаили се в

промислите на личности, които са надхвърлили проблематиката на "конкретните нужди" в своите епохи, в името на върховете

на идеите за необходимостта не толкова от промени в социалните парадигми на всяка цена, а по-скоро от необходимостта за сливане на целия мисловен, технологичен и художествен потенциал на съответните епохи за открояване на най-важната цел пред човечеството - да не забравя, че е резултат от постигнатите степени на интелектуално проникновение, на духовни акумулации, а не само на степените в материалното си преуспяване.

Ето например в есето, посветено на Паскал, "Човекът? Тяло и душа?" акцентът е поставен не върху конкретните житейски примери на оцеляването като самоцел, а на въпросите за смисъла в живота на човека: "Откъде идва?", "Каква е същността му?", "Накъде отива?"... За да достигне Д. Стоянова до простия, но често пъти

Скулптор Христо Христов – "Представа за полет", бронз

Това заключение на Данка Стоянова в есето "Да твориш означава да даваш форма на своята съдба", поместено в книгата й "Поглед към някои философски размисли" (Варна, 2012), е част от едно по-задълбочено вглеждане в интелектуалното присъствие на водещите представители на екзистенциализма Албер Камю и Жан Пол Сартър в европейския обмен на идеи през първата половина на XX век. И част от продължението на нейното заключение: "Мястото на свободата не е в природата, не е в пространството и времето, нито в причинността, а в човека като разумна воля."

Цялата книга е действително "поглед" към някои от най-възловите проблеми, открити в творчеството не само на споменатите автори, а и на някои от създателите на философското проникновение като съдбовен нарратив от времето на "рожденото гнездо" на античната култура, та до големите припламвания на взиращите се в "житейския абсолют" екзистенциалисти: Протагор, Марк Аврелий, Бейкън, Паскал и споменатите вече двама французи. Една книга, в която контекстово се прокрадва и въпросът, наред с осмислянето в чисто философски план, за загубващата се напоследък връзка между философия и литература, между художествена акумулация и промисъл за импе-

ЛЮДМИЛА СТОЯНОВА

СТО ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЯНА ЯЗОВА

ЗА “ФЕМИНИСТКАТА” ПЕРСПЕКТИВА В ТРИЛОГИЯТА “БАЛКАНИ”

Продължение от бр. 12, 2012 г.

Историята на въстанието (а и на Шипченската епопея), писана от мъже, разказва главно за мъжете в него. Жените в мъжкото разказване на въстанието са с периферни и епизодични роли. Я. Язова държи да открие друга истина - жената е имала своята дума в революционна България, обществено ангажираната жена през Възраждането съвсем не е била изключение. Едно от големите нововъведения на писателката е тъкмо радикалната промяна в представянето на Жената в историко-патриотичната романистика. Маркирането на героите по полов признак, опозицията мъжко-женско при нея не е в традиционните схеми сила-крехкост, рационално-емоционално, сериозно-лекомислено. Представителите и на двата пола в произведението еднакво предано изповядват патриотичната етика. Чувството за обществен дълг еднакво ги тласка към един живот, пълен с изпитания за духа, жертвеност и величие. Новаторски подход откриваме и в обстоятелството позоваване на женското преживяване в буреносното време. А и в самия факт, че бурните десетилетия на патриотичен подем са изследвани и моделирани през призмата на едно женско авторско въображение, през един женски художнически поглед. Докато “Под игото” например си остава един чисто мъжки документ.

Язова проследява пътя на три поколения български революционери: едното, чийто емблематичен символ е демократът Левски; второто, олицетворявано от личността на модерния деспот Бенковски и третото, доказало патриотичния си ресурс на легендарната Шипка. Новаторският патос на трилогията в сравнение с дългата редица на класическите

й праобрази е в представянето на комитетското време на Левски, на бунтовния април на Бенковски и на Шипченската епопея и като време на жените, като въстание и на жените, и като женска епопея, и като женска борба... Я. Язова откроява не просто вярата си в българката, а вярата си в Жената въобще, в нейната социална приобщимост, в духовната й мощ. Нацията еволюира обществено в голяма степен и поради силния общественорекативен дух на своите жени, внушава писателката. Чрез героините си (и борбените, и ранимите) тя акцентно откроява този нов момент в социоисторическата ситуация. Всичките те са носители на символни психоструктури. Символност има и в жертвената логика на разделяне със здравословната навичност на женския делник, и в страховете им пред подобна стъпка. Символност има и в дружбата им с големите мъже на Делото, и в еуфоричното им включване в трескавата му подготовка и всебепожертвувателното участие в кървавата му кулминация.

Всъщност вниманието на писателката не е фокусирано единствено върху женската тема. Тази тема е само най-колоритният епизод в рамките на предприетото от нея монументално картографиране на революционната епоха, формирала новата социокултурна идентичност на българите. В трилогията доминира високата национално-патриотична проблематика. И като персонален комплекс, и в топографските си характеристики тя е символно знаменателна. Личната история на персонажите и историята на обитаваните от тях топоси (последните са визирани от авторката в плана на романтичните мега-историографии) отразяват

развитието и кулминиранието на революционно-освободителната идея, изкристализирането на българското национално съзнание, най-леяните му мечти и надежди.

Голямата интелектуална амбиция на Я. Язова в трилогията всъщност е портретуването на “нацията като мечта и реалност на 19 век” (Ю. Кръстева). Писателският ѝ обектив проследява в крупни епически планове формирането на българската нация като особена социална съвкупност, пътуваща към бъдещето и свободата. В решаването на респектиращата си творческа задача тя смело сондира женската реактивност, не пренебрегва проблемите на жените участнички в преломните събития, описва подробно потребността им да бъдат в услуга и да бъдат нужни на Историята. Опитът, отговарящ на положението им като жени, особеното женско чувство за отговорност, характерната интуитивност на пола им застава много от нейните героини да се чувстват привлечени повече от революционната прагматика на Левски (която означава по-продължителна подготовка на въстанието и следователно по-малко жертви и кръв по време на самото въстание), отколкото от бунтовната нетърпеливост на апостол Бенковски.

Я. Язова не представя героините си в плана на догматично едностранчивата феминистка тенденциозност, а търси у тях и онова, което характеризира женското въобще. Десетките страници в нейната творба са посветени на художническо изследване върху спецификата на българската женска субкултура в рамките на голямата българска национална общност. Изследвана е ролята на българката в организирането на битовата домашна традиция и би-

товия ритуал: грижата ѝ за къщата, стопанина и децата. Снескритата симпатия е проследен специалният ѝ талант в естетизирането на бита, в което писателката съзира и средство на женското самоизразяване. Психологически задълбочено и правдиво е представена специфичната женска етика, майчинското призвание на жената, страха за съдбата на семейството и децата пред неизвестните на революционния риск и т. н. Женското Я. Язова всъщност схваща като особена форма на човешка отговорност. Тя показва жени от различни среди и възрасти, с различни психични светове и с различни характери, с традиционни и нетрадиционни ценностни системи. Не пренебрегва и специфичните женски дилеми на героините си: нуждата им да обичат и да бъдат обичани. Не е отбягнала и темата за телесните им преживявания - младата Макарина, персийката Сурея... Потиснали напълно женствеността на желанията си, централните женски персонажи - Игумения Евпраксия, прекрасната Серафима, Райна княгиня - са само потвърждаващи правилото изключения. С майчинската си всеотдайност и изключителна интуиция, с блестящия си стопански и организаторски талант, с физическата си свръхсила и войнишки умения Игумения Евпраксия е някак двусмислена, нещо средно между мъж и жена. Метафоричните асоциации около образа ѝ го кодират като олицетворение на мъжествено надигналата се срещу тирани майка-България. Прекрасната Серафима пък, подчинила живота си на една моностраст - да възмезди за насилствената смърт на родителите си, е преодолела или по-скоро потиснала пола си, навярно и заради интензивния си интелектуализъм.

Трилогията не цензурира темата за женствеността и женската сексуалност, за кипежа на женското тяло, срамежливо подминаваната в мъжката белетристика, посветена на въстанието. До прекрасната, но аскетично студена Серафима, до деятелно властната духовна съратница на Левски - игумения Евпраксия и до целеустремената Райна княгиня, които успешно се конкурират с мъжете на обществената сцена, стоят младата Макарина и възхитителната Сурея, излъчващи всички ефекти на женствеността, героини със свършено различна аура. Образът на персийката от бравурно изпълнената, екзотична новелна апликация в романа “Бенковски” впрочем е решен според класическата европейска литературна традиция: Сурея е чувствена, романтично мечтателна, фатално красива и фатално изкусителна... И въпреки искреността и дълбочината на чувствата ѝ, Бенковски не се колебае да види в нея Жената - враг, която би го отклонил от свещената мисия.

Масщабният текст на Я. Язова допълва романовата ни белетристика, посветена на Априлското въстание и Шипченската епопея, с реторична презентация на българките от барутното време. Жените - липсващият пол в обичайната романова историографска перспектива към тези събития, заемат полагаемото им се място в очертаното от авторката панорамно художествено пано. Писателката се чувства отговорна да разкаже какво правят те в националноосвободителното движение, да представи женския опит и женските преживявания в него. Българката от възрожденската епоха е сред най-възбуждащите я изследователски парадигми в тази ѝ творба.

Продължение от бр. 12, 2012 г.

Някъде до петдесетте-шеisetте години на миналия век би могло да се прокара достатъчно ясна граница между двете направления на развитието на човечеството - източно и западно. В дадения контекст източната ориентация би могла да бъде определена като стремеж към самоусъвършенстване, към езотерични духовно-философски търсения, а западната ориентация, която е добре изразена, да кажем в изследванията на Макс Вебер за протестантската етика и духа на капитализма - като ориентация на преобразяване на “земния град”, спасение на планетата със социална трансформация, служене на човечеството, развитие на демократическите структури. Тази ориентация е тясно свързана с определено разбиране на християнството като строителство на царството небесно на Земята, докато източната ориентация е повече свързана с индивидуалното спасение. При това, разбира се, условно деление, доколкото е в рамките на същия

ГЕОРГИ ХОДЖЕВ

ЗА ТРАНСПЕРСОНАЛНАТА ПСИХОЛОГИЯ

този будизъм, християнството или юдаизмът, винаги са съществували различни направления - и мистични, и свързани със социалното развитие. Но при все това до средата на миналия век ние можем с точност да различим практиките на индивидуалното и социалното преобразяване.

Но ето че някъде от шейсетте години може да се фиксира появата на новия феномен - внезапно практиката на индивидуалното усъвършенстване неочаквано се слива тясно с практиката на социално преобразяване. Възниква това, което би могло да се нарече антропологично, социално преобразяване - единство на индивидуалната и социалната трансформация, показващи се като две страни на един и същи процес. Естествената среда, от която черпи сили този процес е контракултурата. Но неговото начало не е свързано само с това, че протича “революция на съз-

нанието” или “гуру революция”, увлича милиони - при все, че са останали активни членове на западната цивилизация - в “поклонничество в страната Изток”, както и упражняването на източните психопрактики. Както вече отбелязахме, основната причина става изграждането на глобална цивилизация, глобализирането на всички цивилизационни процеси на планетата - икономически, политически, информационни, културни, усилването на всеобщата взаимна зависимост, с появата на която ние, съвременниците на този процес, тогава започнахме да се чувстваме жители на планетата, дори и тук зад желязната завеса, граждани на света, а не на държавата-сателит или източния блок. След информационната революция техносферата и инфраструктурата възплътиха такива основни характеристики на съзнанието като взаимна обвързаност и не-

обходимост от откритост, че то се оказва в конфликт със социалните институции и на изток и на запад с техния манипулативен характер - така те се оказаха и на изток и на запад изправени пред необходимостта от промяна. Наистина това са цивилизационните процеси, предизвикващи формиране на трансперсоналната ориентация и това ново осъзнаване на ситуацията, изразявано от нея.

В полза на предложеното обяснение говорят много факти. Например когато още през 1945 г. един от предшествениците на трансперсоналната психология английският писател Олдъс Хъксли публикува книга за “вечната философия”, тя не получава заслуженото внимание; работите на Юнг и Карл Ясперс, посветени на духовното търсене и психологията на религията, са известни само на тесен кръг специалисти. Това се отнася и за много произведения на Дж. Кембъл и Мирча

Елиаде. Докато публикуваните през шейсетте и седемдесетте години книги на Карлос Кастанеда неочаквано изведнъж стават бестселъри и явление в масовата култура. И пак по същото това време става преоткриването на книгите на тези антрополози, психолози, философи и прочее, които в своите работи трансцендират европейските възгледи за природата на човека и изследват аналогичния опит на световните духовни традиции. Така и премина откриването на “вечната философия с нейната непоклатима истина за преодоляването на всички предели”. “Човекът е нещо, което трябва да се превъзмогне” и човекът получава своята обосновка, своята целенасоченост и своя смисъл в трансцендираност. Нали по същество духовното търсене в религиозно философските традиции се състои в опита да се преодолее локалността на човешкия живот, ограничаването на неговите способности, неговата смъртност в опита да се преведе човек в едно космическо измерение.

КРАСИМИР МАШЕВ*

САТИРИЧНИ СТРОФИ ОТ ХХІ ВЕК

СВОБОДНО, ПОПРАВИ СЕ!

На Петър Доков

На въздуха завиждаме и на водата,
че лесно си постигат свободата.

Макар че въздухът достига зона
до похлупака небесен на озона,

а пък водите бистри на потока
текат в една единствена посока:

към реките, от свобода пияни,
свършващи в морета, а те – във
океани.

От облаци свободни, дъждовната вода
с гръм и трясък лее се на свобода.

Но и нейната хептен пък не е лесна:
подпочвена река да стане от небесна...

Такъв, комай, е също кръговрата:
робство – слободия – статуя на
Свободата.

Като модел за нейното лице, осанка,
позирала е френска куртизанка...

КАНДЕЛАБЪР И БЕСИЛО

- В дните мрачни и зловеци
светлина от моите свещи
раздавах в не една епоха...
Но други времена дойдоха,
че епохата антична
я замени обскурантична...
А след Ладигин и след Ом
осветявах дом след дом
с известно количество
електричество
(по нашенски казано - ток)
за да няма мрак жесток...

- Абре,
слушай, канделабре –
отвърна новото Бесило. -
Точно туй ме е вбесило,
но с друго ще приключи спора:
и във вятър и в мъгла,
АЗ съм сетната ОПОРА
на по-големи светила...

ДУХ И МАТЕРИЯ

Всяко тяло,
дори да е затлъстяло,
е запустяло
без духовна храна.
Ама – на:
чух, че
и най-слабото духче
би осиротяло
без грам мазнина.
И в небитието
би отлетяло
в бездуховните времена,
в които като реклама
е заблестяло:
"Силен дух в слабо тяло."
Това днес
е съвсем овехтяло
за всяко
правителствено тяло.

ТЕРЕНЦИЙ ОТБЛИЗО
И ОТДАЛЕЧ

Ще заживееш като хората
и във време още по-тежко,
ако ти е близка Камората
и ти е чуждо всичко човешко.

ПОЛИТИЧЕСКО
УРАВНЕНИЕ

Дясна политика или лява
в България е все тая,
щом може да я управлява
и слугата на ратая.

ЛЮБОВНА ЛИРИКА

И се редуват на калъп
клишета, пози, щампи...
Кой по корем, коя по гръб...
Чети на загасени лампи!

PRO DOMO SUA

С прискърбие ще отбележа,
че е много тъжна смешката:
всяка грешка на растежа
отдавна е растеж на грешката.

ПРИЧИНАТА ЗА СПОРА

Спори се за датата на свободата
по причина на известно неудобство,
че вече има нова светла дата,
от която сме под друго робство...

НОВИ РОЛИ

На сцената във нови роли
са Хамлет, Яго, Лир, Бай Ганя...
Артистите сега играят голи.
Билетите поне да са за баня.

ТЕЛЕСНА

Нейната е лесна,
че е лесна...

*Настоящите творби на Красимир Машев са
от новата му книга "Флуиди" (Избрани сати-
ри), която предстои да излезе през март.

ДА ГИ ПОМНИМ С УСМИВКА

ЦВЕТАН ПЧЕЛИНСКИ –
ПЧЕЛАТА

Навремето той беше
един от най-печатаните вар-
ненски хумористи. Роден е
през 1926 г. в гр. София. След
като завършва Юридическия
факултет на Софийския уни-
верситет през 1948 г. започва
да работи като адвокат в гр.
Варна.

Стихове пише още през
студентските си години. От
1953 до 1985 г. той е водещ
фейлетонист, поет-сатирик
и хуморист в хумористичната страница
"Нашето жили" на в. "Народно дело" и ре-
довно участва в хумористичните предава-
ния на Радио Варна. Тогава повече пускаха
конкретни хумористични материали и той
редактираше критичните сигнали и ги пре-
върщаше в стихове, епиграми и фейлетони.

Негови хумористични творби са пуб-
ликувани и във вестниците "Стършел",
"Кооперативно село", сп. "Жената днес" и в
други централни и местни издания.

Добродушен по характер, Цветан Пче-
лински предпочиташе да бъде работливата
пчела, вместо злъчната оса в литературната
нива. Неговата усмивка бе весела, закачли-
ва. Той обичаше да дърпа дявола за опаш-
ката, вместо да я отреже веднъж завинаги.
Пишеше леко, като че ли си играеше с думи-
те, както дете с любимите си играчки.

ЛИДИЯ КОВАЧЕВА

СЕМЕЙСТВО ЛУДИ

В семейство откачалки пушилка вдигат всички:
родителите - с крясък; децата - с рев и писък!
Съседите им, с бебе, са хрисими, добрички -
търпят гнета на тези - с морал, дотолкоз нисък!

То, лудото семейство, овиква все квартала!
Щом майката замлъкне, бащата се отприщва!
Започва сетне гонка... От яд, наред скандала,
с плющене на плесници децата той разнищва!

При майка - истеричка, а таткото - побойник,
травмирани, пишат децата и без причина!
С тез методи порочни родителят - настойник
дори и Макаренко в пердашене надмина!

Живеят тия луди на бързи обороти!
Животът им е шемет в екшън абсолютен!
Сърдит и недоволен, бащата все ломоти!
Тероризира даже песа в балкона неуютен!

През 2000 г. издателство "Зограф" му
издаде книгите "Пчелички от кошера" и
"По пътя...". В първата са събрани някои от
неговите басни, пародии,
хумористични и сатирични
стихове, писани и печата-
ни през периода 1944-1999
г. Във втората стихосбирка
са включени само лирични
стихове.

След 2001 г. Цветан
Пчелински, както си върве-
ше усмихнат "по пътя..." се
отправи към отвъдното, оста-
вяйки в наследство името
си на добър варненски ху-
морист.

Рубриката води ТУРХАН РАСИЕВ

ПРИНЦИПЕН

Той е привърженик горещ на брака,
признава само брачната любов:
след всеки свой развод не чака,
а бърза с друга брак да сключи нов!

СКЕПТИК

Оплакваше ми се един познат:
"Каж ми как да се ожена, брат?
Сърце, душа аз не намирам във жените!"
Напразно в дирене си губи дните:
че смята да намери той сърцето
чрез търсене, простете, в деколтето!

О ПИСМЕНАХ

(похвално слово)

О, писменост, ти родна, мила,
от теб мнозина черпят сила:
един пописва, друг - преписва,
а трети сметките надписва!
Четвърти просто се подписва
и ведомостите разписва!!!

ВЕСТНИК „КИЛ“ -
С МЕДИЙНОТО СЪДЕЙСТВИЕ
НА ТЕЛЕВИЗИЯ
„ЧЕРНО МОРЕ“

 ЧЕРНО
МОРЕ
Пътувайте с вестник

Той ще ви отведе в страната на прекрасното. Ще ви достави
духовна наслада със своите стихове, разкази, есета, с историческите
и публицистични материали, които публикува на страниците си.
Всичко това само срещу 6 лева годишен абонамент. 12 броя в годината.

Абонирайте се за вестник "КИЛ". Каталоген № 2584

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Ангел Дюлгеров – главен редактор

Иван Овчаров, доц. Людмила Стоянова,
Станка Бонева, Симеон Илиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.
Хonorари се изплащат последните четвъртък и петък
на месеца от 14 до 16 часа.

Издателство МС ООД, Печат: Разград Полиграф ООД

месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. "Крале Марко" 11,
тел.: 052/639 374; 0885 210 890

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kilitera.ucoz.com

Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна